

Nazorg voor allochtone jongeren in detentie

Evaluatie van het Helmond-programma

Harrie Jonkman
Myriam Vandenbroucke

Juni 2009

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	5
1.1	Aanleiding onderzoek	5
1.2	Probleemstelling	6
1.3	Werkwijze	7
1.4	Leeswijzer	9
2.	Samenvatting, conclusie en aanbevelingen	11
2.1	Samenvatting	11
2.2	Conclusie	13
2.3	Aanbevelingen	14
3.	Het programma	15
3.1	Achtergrond van Allochtone Jongeren In Detentie	15
3.2	Doelstellingen van het programma	16
3.3	Doelgroep	18
4.	De methodiek	21
4.1	Onderbouwing: probleem- of risicoanalyse	21
4.2	Onderbouwing: verantwoording doelen en aanpak	23
4.3	Eisen begeleiding, uitvoering en kwaliteitsbewaking	23
4.4	Overige voorwaarden voor toepassing	24
4.5	Directe aanwijzingen voor de effectiviteit	25
4.6	Indirecte aanwijzingen voor de effectiviteit	27
4.7	Buitenlandse studies	29
4.8	Nederlandse studies van soortgelijke interventies	29
4.9	Overeenkomsten met andere interventies	30
5.	Theoretische achtergrond	33
5.1	De basis van het programma	33
5.2	De Presentiemethode	33
5.3	De Vertrektraining	37
5.4	Netwerkanalyse	40

6.	Praktijk	41
6.1	Screeningsonderzoek	41
6.2	Contacten, informatie en intake	41
6.3	In de gevangenis	42
6.4	Uit de gevangenis: begeleiding 'mits ze zich voor half twaalf hebben gemeld'	43
6.5	Na de gevangenis	44
6.6	Omgeving: familie	45
6.7	Omgeving: vrienden	45
6.8	Afsluiting en evaluatie	46
6.9	Instrumenten	46
6.10	Benodigde expertise	46
6.11	Organisatie	47
6.12	Verbeterafspraken over de toekomstige manier van werken	47
7.	Eigen baat	49
7.1	Het perspectief van de jongeren zelf	49
7.2	M.	50
7.3	Onderzoek onder jongeren	55
8.	De resultaten	65
8.1	Vertekende resultaten	65
8.2	Landelijk onderzoek	69
8.3	Vergelijking	71
9.	Literatuur	73
	Bijlage A - Brief bij eerste ontmoeting	77
	Bijlage B - folder Allochtone Jongeren In Detentie	79
	Bijlage C - Intake formulier	81
	Bijlage D - Wensen en Behoeften	83
	Bijlage E - Curriculum Vitae	85
	Bijlage F - Netwerkanalyse	87
	Bijlage G - Overzicht afspraken	89
	Bijlage H - Presentatie 23 januari 2009	91

1. Inleiding

1.1 Aanleiding onderzoek

In december 2001 diende de gemeente Helmond in samenwerking met het Openbaar Ministerie, Reclassering Nederland, Contactgroep Allochtonen Helmond en Bijzonder Jeugdwerk Brabant een projectaanvraag in bij het ministerie van Binnenlandse Zaken. Aanleiding voor de aanvraag waren de relatief hoge misdaadcijfers onder vooral Marokkaanse jongeren in Helmond, de invloed van recidive door recent in vrijheid gestelde ex-gedetineerden op de misdaadcijfers en het negatieve imago van Marokkaanse jongeren in Helmond. Het ministerie heeft de aanvraag 'Allochtone Jongeren In Detentie' voor twee jaar gehonoreerd. Daarna heeft de gemeente Helmond het project per jaar gesubsidieerd.

Het programma 'Allochtone Jongeren In Detentie' (AJID) richt zich op allochtone jongeren die in detentie zitten. Vooral deze jongeren vielen na detentie terug in crimineel gedrag. Juist door de inzet van een methodische aanpak, te starten op het moment dat jongeren nog in detentie zitten, door begeleiding en nazorg voort te zetten nadat ze vrijgelaten zijn en door het onderhouden van intensieve contacten met gezin, vriendengroep en hulpverleningsorganisaties beoogt het programma terugval te voorkomen. Het doel van dit programma is de recidivecijfers van jongeren die eraan deelnemen terug te brengen.

De afgelopen jaren is het programma uitgevoerd en daarmee is de pioniersfase afgesloten. In deze fase is er behoefte aan een uitgebreidere methodiekbeschrijving evenals aan wetenschappelijk onderzoek van de resultaten. Op basis van de resultaten (recidivecijfers) en de tevredenheid van de deelnemers kunnen de plannen voor de toekomst vorm krijgen. Met de uitvoering van het onderzoek heeft het Verwey-Jonker Instituut de methodiek van 'Allochtone Jongeren

In Detentie' uitgebreid beschreven en een analyse gemaakt van de resultaten.

1.2 *Probleemstelling*

De bouwstenen van het project 'Allochtone Jongeren In Detentie' zijn allereerst uitgebreid in kaart gebracht. Juist om dit programma voor langere tijd op de eigen locatie te ondersteunen en het mogelijk later op andere locaties te implementeren en te verspreiden is een methodische onderbouwing van het programma in deze fase hoogst noodzakelijk. Daarnaast is het van belang meer over de effecten van het programma te zeggen: wat heeft het deelnemers en andere betrokkenen opgeleverd en welke effecten heeft het programma op de kortere en langere termijn?

Vragen waarop het onderzoek antwoord geeft, zijn:

Doelstellingen en doelgroep

- Wat is precies de doelstelling van het project 'Allochtone Jongeren In Detentie' waarop wil het programma een antwoord bieden?
- Op welke doelgroep richt het project zich?

Theorie en methode

- Op welke theoretische en methodische uitgangspunten is het project gebouwd?
- Hoe ziet de methodische aanpak er precies uit en wie doet wat, en wanneer?
- Hoe is de organisatie van het project: wie zijn er direct bij betrokken?
- Welke partijen en individuen zijn er indirect bij betrokken?
- Aan welke eisen moeten continuering en verdere verspreiding voldoen?

Resultaten

- Hoe kijken de deelnemers tegen de resultaten aan en zijn ze tevreden?

- Wat is er te zeggen over de resultaten van Helmond (in het bijzonder afname van recidive)?

1.3 *Werkwijze*

Het plan van aanpak is opgebouwd rond drie deelonderzoeken, waarbij we verschillende onderzoeksmethoden hebben gebruikt.

Deelonderzoek 1: Methodische onderbouwing

Dit deel van het onderzoek geeft antwoord op de vraag wat het project inhoudt en uit welke onderdelen het bestaat. Het gaat hier om het achterhalen van de theoretische uitgangspunten van de methodiek en om de vraag hoe de doelen te behalen zijn. Hierbij is gebruik gemaakt van de theoretische uitgangspunten van de methodiek (waaronder de 'Presentiemethode' en de 'Vertrektraining').

We hebben voor dit onderdeel verschillende documenten geanalyseerd om de uitgangspunten te kunnen beschrijven. Daarnaast organiseerden we een aparte werkbijeenkomst om aanvullende informatie over de methode boven tafel te krijgen.

Aan de hand van een discussie met projectmedewerkers die direct en indirect zijn betrokken bij de uitvoering van de projectactiviteiten is het project 'Allochtone Jongeren In Detentie' gedetailleerd in kaart gebracht. Wat zijn de doelstellingen, welke werkwijzen zijn voor ieder essentieel, wat zijn de knelpunten? Wat is de visie op continuering van het project in de komende jaren en mogelijke verspreiding van het programma naar andere locaties in de provincie en mogelijk daarbuiten? De bijeenkomst van de expertgroep was gericht op verdere explicitering van de uitgangspunten en werkzame factoren van het project en van de voorwaarden voor de uitvoering van het programma. Ter validering van dit deel van het onderzoek zullen we een tekst voorleggen ter beoordeling. Het resultaat van het eerste deelonderzoek is een werkdocument waarin de theoretische en methodische bouwstenen van 'Allochtone Jongeren in Detentie' zijn geformuleerd.

De expertgroep bestond uit de projectmedewerker, een

medewerker van Bijzonder Jeugdwerk Brabant, een medewerker van de Reclassering/Openbaar Ministerie en een medewerker van Helmond Actief, een instelling die zich richt op arbeidsre-integratie van mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. De bijeenkomst vond plaats op 25 februari in Helmond.

Deelonderzoek 2: De resultaten

Het tweede deel van het onderzoek geeft zicht op de resultaten het project Allochtone Jongeren in Detentie. Allereerst zijn 25 ex-deelnemers aan het programma (van de 69 deelnemers in totaal) uitgebreid geïnterviewd. Wat vonden zij ervan, wat heeft het project hun opgeleverd, waarover waren ze tevreden en waarover zijn ze niet tevreden, waren daarin de centrale vragen.

Helmond heeft gekozen voor een specifieke strategie om Allochtone Jongeren in Detentie expliciet te ondersteunen. De opbrengsten van het project in Helmond, in het bijzonder de recidivecijfers, zijn onderzocht en vergeleken met landelijke cijfers. Is er werkelijk recidiveteruggang in Helmond in vergelijking met de landelijke cijfers, geldt dit ook over langere tijd, heeft dit te maken met het project of zijn er ook andere factoren die hierop een positieve invloed uitoefenen? Problemen met het onderzoek naar recidivecijfers komen hierbij aan bod.

Deelonderzoek 3: Continuering en verspreiding

Tot slot is er nog beperkt naar de toekomst gekeken. Welke eisen kunnen we stellen aan (de kwaliteit van) het programma (programma-integriteit)? Maar net zo belangrijk is de vraag aan welke eisen de organisatie moet voldoen en wat dit, onder andere financieel, betekent. Hierover hebben we enkele opmerkingen opgenomen.

Bij het schrijven van het rapport hebben we aandacht besteed aan de vraag of het programma Allochtone jongeren in Detentie voldoet aan de programmatische eisen die de belangrijke landelijke databanken voor jeugdinterventies stellen, zowel de Databank Jeugdinterventies van het Nederlands Jeugdinstituut als de Databank Justitiële Jeugdinterventies van het ministerie van Justitie.

1.4 Leeswijzer

Dit rapport is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk 2 vatten we het onderzoek samen, trekken we conclusies en doen we enkele aanbevelingen. In de hoofdstukken 3 tot en met 5 gaan we in op de theoretische achtergrond en methodiek van ‘Allochtone Jongeren in Detentie’. We beginnen met een beschrijving van het programma ‘Allochtone Jongeren in Detentie’ in hoofdstuk 3. Daarbij gaat het om de uitgangspunten, de doelstellingen en de doelgroep. Hoofdstuk 4 beschrijft de methodiek: wat is het probleem of de risicoanalyse waar het programma op gericht is? Hoe worden de doelen en de aanpak verantwoord? Welke eisen stelt het programma aan begeleiding, uitvoering en kwaliteitsbewaking? Wat zijn de overige voorwaarden? Welke directe en indirecte aanwijzingen zijn er voor de effectiviteit? Wat vertellen buitenlandse studies en wat vertellen Nederlandse studies ons en wat zijn de overeenkomsten met andere, vergelijkbare interventies? Hoofdstuk 5 gaat in op de theoretische uitgangspunten van het programma: de Presentiemethode, de Vertrektraining en de Netwerkanalyse.

De praktische kanten van het programma komen in Hoofdstuk 6 aan de orde. Hier gaat het om het screeningsonderzoek, contacten en informatie. Wat wordt er in de gevangenis gedaan, wat gebeurt er wanneer de jongere uit de gevangenis komt en wat daarna, hoe wordt de omgeving erbij betrokken (familie en vrienden)? Dit hoofdstuk gaat bovendien over wat er verder nodig is aan evaluatie, instrumenten, expertise en organisatie.

De volgende twee hoofdstukken gaan over de resultaten van het programma. Hoofdstuk 7 beschrijft hoe jongeren zelf tegen het programma aankijken. Allereerst beschrijven we dit vanuit het perspectief van een geanonimiseerde jongere. Daarna beschrijven we dit vanuit het perspectief van 25 jongeren die de afgelopen jaren aan het programma hebben deelgenomen.

Hoofdstuk 8 analyseert de resultaten van het programma ‘Allochtone jongeren In Detentie’. Hier geven we antwoord op de vraag in hoeverre het programma het recidivecijfer onder deze jongeren teruggrijpt in vergelijking met landelijke cijfers. Hoofdstuk 9 sluit het rapport af met enkele opmerkingen over de kwaliteit, de controle op de kwaliteit en over de toekomst.

2. *Samenvatting, conclusie en aanbevelingen*

2.1 *Samenvatting*

In december 2001 diende de gemeente Helmond in samenwerking met het Openbaar Ministerie, Reclassering Nederland, Contactgroep Allochtonen Helmond en Bijzonder Jeugdwerk Brabant een projectaanvraag in bij het ministerie van Binnenlandse Zaken. Aanleiding voor de aanvraag waren de relatief hoge misdaadcijfers onder vooral Marokkaanse jongeren in Helmond, de invloed van recidive door recent in vrijheid gestelde ex-gedetineerden op de misdaadcijfers en het negatieve imago van Marokkaanse jongeren in Helmond. Het project is goedgekeurd en wordt sinds 2003 in Helmond uitgevoerd.

Het hoofddoel van Allochtone Jongeren In Detentie (AJID) is de kans te verkleinen dat allochtone jongeren na een periode in detentie terugvallen in de criminaliteit. Een aantal subdoelen is van belang om dit hoofddoel te behalen:

- langdurig gedetineerde allochtone jongeren resocialiseren;
- begeleiden van jongeren tijdens en na de detentieperiode;
- concrete hulp bieden bij schuldsanering, het vinden van werk, huisvesting;
- nauwe afstemming tussen de jongere, familie en het overige netwerk van de jongere.

Twee aspecten van nazorg zijn van belang voor een goed re-integratietraject: vertrouwen en actieve begeleiding na vrijlating. Door de Presentiemethode van Baart (2006) en de Vertrektraining van Spanjaard (2003) te combineren kan AJID inspelen op deze kernelementen van goede nazorg. Concreet komt de methodiek neer op de volgende werkzame ingrediënten: het eerste contact wordt tijdens

de periode in detentie gelegd, de hulpverlener is 24/7 beschikbaar, 'niks moet alles mag', de hulpverlener ontwikkelt een vertrouwensband, er is persoonlijke inzet en Allochtone Jongeren In Detentie biedt praktische en materiële hulp. Verder gaat de methodiek uit van een outreachende aanpak, is er regelmatig contact (bijna dagelijks tijdens de eerste twee weken na vrijlating) en speelt het sociale netwerk een rol. Hiermee voldoet AJID aan een groot aantal factoren die in eerder onderzoek essentieel bleken voor effectieve interventies in algemene zin en voor de effectieve zorg in detentie.

De gebruikte folder, eerste brief en kennismaking verlopen tot nu toe altijd goed en de eerste indruk die jongeren hebben van AJID is positief. Na de kennismaking volgt een intakegesprek en gaan de jongeren met de begeleider aan de slag. De vraag wat zij willen bereiken staat centraal. Het gaat om de toekomst, niet om het verleden.

Gedurende de periode in detentie bezoekt de begeleider hen iedere maand en stippelen zij een traject uit om de gewenste doelen te kunnen bereiken. De begeleider kijkt naar de sociale vaardigheden en competenties van de jongeren en gedurende de gehele begeleiding houdt de hulpverlener in de gaten hoe de jongeren deze competenties ontwikkelen. De eerste periode nadat de jongeren vrij komen is de begeleiding intensief en bezoeken zij relevante instanties zoals het CWI en uitzendbureaus.

In de praktijk blijkt dat het sociale netwerk in de meeste gevallen niet actief betrokken wordt bij een AJID-traject. Dit is uiteraard afhankelijk van de vraag en de behoefte van de jongere. Wel helpt de begeleider de jongeren om niet op het verkeerde pad te gaan door samen met hen te kijken naar wie goede en wie minder goede vrienden zijn.

Alle jongeren zijn zeer positief over de begeleiding. Zij hebben vertrouwen in de hulpverlener en zien hem als een vriend waar ze mee kunnen lachen. Ook al heeft de hulpverlener altijd tijd voor hen, een nadeel is dat AJID maar één hulpverlener heeft. Het concrete resultaat is dat het grootste deel van de jongeren een woning, inkomen en dagbesteding heeft gevonden. Zij zijn op het rechte pad gebleven en hebben weer zin kunnen geven aan hun leven.

Vijftien van de 25 jongeren die wij hebben geïnterviewd zijn - naar eigen zeggen - niet opnieuw in aanraking geweest met de politie. Van de jongens die zeggen weer politiecontacten te hebben gehad zijn twee jongens aangehouden voor een verkeersdelict. Zes jongens zijn weer met justitie in aanraking geweest vanwege vechtpartijen, inbraak, huiselijk geweld, drugs en mishandeling.

De recidivecijfers van AJID zijn niet compleet en landelijke cijfers zijn bijgewerkt tot en met 2004. Dit maakt vergelijking tussen deze cijfers moeilijk. Het is duidelijk dat het recidivepercentage dat tot nu toe gebruikt is de recidive onderschat. Tegelijkertijd zijn er indicaties dat het percentage lager ligt dan het landelijke en dat het percentage recidive onder jongeren die door AJID begeleid zijn verder afneemt (het totale percentage ligt meer dan 10% lager dan landelijke recidivecijfers). Hopelijk wordt dit onder ogen gezien. Het is nodig de recidivecijfers vanaf nu goed bij te houden en daarbij zoveel mogelijk dezelfde methodiek te hanteren als bij de landelijke recidivemonitor.

2.2 *Conclusie*

Wij trekken enkele conclusies uit de literatuurstudie, de document-analyse, het onderzoek onder de jongeren, de gesprekken met medewerkers van Bijzonder Jeugdwerk (BJ) Brabant en van andere instellingen en uit recidiveonderzoek. Het toepassen van het programma Allochtone Jongeren in Detentie is een uitermate geschikte manier om jongeren van allochtone afkomst te laten resocialiseren in de Nederlandse maatschappij en om recidive tegen te gaan. Wij hopen dat op basis van deze evaluatie het programma Allochtone Jongeren in Detentie doorgaat, de expertise behouden blijft en de gerichte lokale aanpak van deze jeugdproblematiek voortgang vindt.

2.3 *Aanbevelingen*

- Het programma Allochtone Jongeren in Detentie is kleinschalig van opzet, het kent een heldere doelstelling en een gerichte opzet. De onderzoekers menen dat hier ook de kracht van het programma ligt. Tegelijkertijd is het programma verbonden met de inzet en werkwijze van een enkele begeleider. Dat maakt het programma kwetsbaar. Inmiddels zijn er twee deeltijdhulpverleners aan verbonden. Dit onderzoek wil een verdere onderbouwing geven van de werkwijze. Het is goed als meer personen hier kennis van hebben, zodat in geval van ziekte of wisseling van baan van de projectuitvoerders het project kan blijven bestaan. Bovendien kunnen op deze manier ook andere locaties van de opgebouwde kennis leren.
- Programmatisch zou een verdere uitwerking van de sociale vaardigheden, onderdelen van de Vertrektraining en ontwikkeling van competenties binnen AJID (en de vraag hoe deze daadwerkelijk getraind en toegepast worden) nadere aandacht vragen. Hierover konden de onderzoekers onvoldoende documentatie binnen BJ Brabant of Allochtone Jongeren In Detentie vinden. Ook al heeft de hulpverlener een opleiding gevolgd, de exacte invulling van de training blijft onduidelijk. Hetzelfde geldt voor het ontwikkelen van de competenties. De begeleider maakt een analyse van de competenties waarover de jongeren beschikken en vraagt hun waar zij graag aan zouden willen werken. Echter, de manier waarop de begeleider daaraan vorm geeft tijdens een begeleidingstraject is niet helder.
- Om het succes van het programma aan te tonen is het noodzakelijk de recidivecijfers de komende jaren goed en eenduidig bij te houden. Wij stellen voor dit te doen zoals dat ook landelijk gebeurt. Nu zijn er alleen maar indicaties van de successen mogelijk. De grote inspanningen van de projectleiders en -begeleiders en het enthousiasme onder jongeren en onder medewerkers van andere instellingen verdienen ook deze extra inspanning.

3. *Het programma*

3.1 *Achtergrond van Allochtone Jongeren In Detentie*

Eind 2000 trok de politiechef van de politie Helmond aan de bel omdat allochtone jongeren overlast veroorzaakten en criminaliseerden. Er verscheen een artikel in de krant waarin stond dat het wachten was op de eerste dode (*Explosieve sfeer in Helmond door criminele Marokkanen, 2000*). Het ging om een twintigtal zwaar criminele jongeren. De gemeente Helmond signaleerde naast de overlast en criminaliteit dat allochtone jongeren na detentie een grote kans hebben terug te vallen in crimineel gedrag. Naar aanleiding van deze berichten zijn de problemen besproken in een overleg met de gemeente, allochtone organisaties, Bijzonder Jeugdwerk Brabant, Stichting Welzijn Helmond en andere welzijnsinstellingen. Er werden vier voorstellen voor een oplossing ingediend, waarbij de keuze viel op Allochtone Jongeren In Detentie (ontwikkeld door Jan Berkers van Bijzonder Jeugdwerk Brabant, Karin Nas en anderen van de gemeente Helmond) en op een coachingsproject van Stichting Welzijn Helmond. De betrokken partijen ervaren beide programma's tot op heden als succesvol.

De gemeente Helmond heeft Allochtone Jongeren In Detentie aangevraagd in samenwerking met het OM, Reclassering Nederland, Contactgroep Allochtonen Helmond en Bijzonder Jeugdwerk Brabant. Oorspronkelijk financierde de experimentsubsidie 'Onorthodoxe aanpak' van het ministerie van Binnenlandse Zaken het project AJID; momenteel financiert de gemeente Helmond het project. Allochtone Jongeren In Detentie valt onder Lokaal Jeugdbeleid Helmond en het is een project van Bijzonder Jeugdwerk Brabant. Bijzonder Jeugdwerk Brabant stelde in het najaar van 2002 een medewerker

detentieprojecten aan, die al tijdens de detentie contact legt met de doelgroep en begeleiding/nazorg biedt na vrijlating.

Het project Allochtone Jongeren In Detentie werkt volgens vier uitgangspunten:

- Er wordt al tijdens de detentie contact gemaakt en aan een vertrouwensrelatie met de jongeren gewerkt (in tegenstelling tot andere nazorgtrajecten waarbij jongeren pas na detentie benaderd worden voor trajectbegeleiding).
- De persoonlijke betrokkenheid van de begeleider is essentieel.
- Een praktische aanpak is de belangrijkste werkzame factor.
- Er wordt contact gelegd met allochtone organisaties en de allochtone gemeenschap.

3.2 Doelstellingen van het programma

Het hoofddoel van AJID is de kans te verkleinen dat allochtone jongeren na een periode in detentie terugvallen in de criminaliteit. Een aantal subdoelen is van belang om dit hoofddoel te behalen:

- langdurig gedetineerde allochtone jongeren resocialiseren;
- begeleiden van jongeren tijdens en na de detentieperiode;
- concrete hulp bieden bij schuldsanering, het vinden van werk, huisvesting;
- nauwe afstemming tussen de jongere, familie en het overige netwerk van de jongere.

Resultaten uit eigen evaluatie

AJID vraagt de begeleider en jongeren aan het einde van een traject om het project te beoordelen. Deelnemers waarderen Allochtone Jongeren in Detentie vooral om de volgende redenen:

- *Persoonlijkheid*: iemand die luistert, de 'taal' van de deelnemer spreekt, niet oordeelt over de deelnemer en bereid is tijd en aandacht te investeren. De hulpverlener is deel van of vertrouwd met de cultuur en etniciteit van de deelnemer.
- *Tijd*: De medewerker heeft voldoende capaciteit om op het moment dat dit nodig is tijd en aandacht te hebben voor de deelnemer. Niet de afspraak of het spreekuur zijn leidend, maar de

situatie van de deelnemer is bepalend. Het gaat hier niet om een absoluut gegeven (niemand verwacht dat de medewerker 24 uur per dag, zeven dagen per week klaar staat), maar om de herkenbare intentie voor iemand beschikbaar te zijn.

- *Aandacht/betrokkenheid*: De agenda, het belang, de beleving en de taal van de deelnemer zijn uitgangspunt voor handelen. Het is voor de deelnemer invoelbaar dat die aspecten nadrukkelijk in beeld zijn bij de medewerker.
- *Veiligheid*: De medewerker is niet de representant van de 'witte' samenleving die het beste weet wat goed is voor de deelnemer maar hij is ontvankelijk, begrijpt en biedt veiligheid. Dat maakt het mogelijk voor de deelnemer om zonder voorbehoud open te zijn over wensen, twijfels en (vermeende) tekortkomingen.
- *Primaat bij deelnemer*: De medewerker/het project biedt faciliteiten en steun aan de deelnemer. Dat houdt in dat de deelnemer de eigenaar is van het proces en bepalend is voor de wijze en tempo van voortgang. Overigens impliceert dat niet dat de medewerker niet directief zou kunnen handelen.
- *Agenda*: De klus die zij moeten klaren is concreet, duidelijk en in het belang van de deelnemer. De deelnemer heeft een concreet belang: het eigen leven weer op poten te zetten. Het project is daaraan dienstbaar, faciliteert en biedt empowerment.
- *Legitimering*: De positie van de hulpverlener is helder. Het gaat om goed begrepen eigenbelang. Het hulpverleningstraject is de gezamenlijk bepaalde weg. Dat geeft de relatie met de begeleider een concrete en functionele onderbouwing.
- *Consistentie*: De presentie van en het maken van afspraken over de begeleiding beginnen op een strategisch en psychologisch goed moment: in detentie. Dat is het moment dat de gedetineerde zelf plannen maakt over zijn leven na vrijlating, in veel gevallen met een negatieve inslag. De medewerker detentietrajecten blijkt in staat het perspectief voor de betrokkene wat realistischer in te kleuren en maakt vervolgens afspraken over acties na vrijlating. De medewerker detentietrajecten is de enige representant van het project en daarmee krijgt het project in de persoon van de medewerker een vertrouwd gezicht.

- *Status van de hulpverlening:* De dienstverlening is niet verplicht, opgelegd of toegewezen. De keuze om gebruik te maken van de diensten is aan de deelnemer. Dat leidt tot gelijkwaardigheid tussen de hulpverlener als dienstverlener en de deelnemer.

3.3 *Doelgroep*

3.3.1. *Voor wie is de interventie bedoeld?*

De doelgroep van Allochtone Jongeren In Detentie zijn langdurig gedetineerden tussen 18 en 25 jaar - in de meeste gevallen hun eerste detentie. Allochtone Jongeren In Detentie hanteert geen duidelijke definitie van allochtone jongeren (eerste, tweede, derde generatie). Sinds 2007 zijn ook autochtone jongeren benaderd, zij het beperkt. De jongeren in detentie zijn veroordeeld voor ernstige delicten zoals overvallen, drugshandel, diefstal, agressie en vermogensdelicten. Allochtone Jongeren In Detentie benadert nu vrijwel alle langdurig gedetineerde jongeren die uit Helmond komen. Allochtone Jongeren In Detentie kan echter niet alle jongeren na de periode in detentie verder begeleiden. Er is geen verdere begeleiding voor jongeren met verslavingsproblemen, psychiatrische aandoeningen en jongeren waarvan gedacht wordt dat zij beter niet meer in Helmond kunnen wonen, bijvoorbeeld in geval van zedendelicten (deze beslissing wordt genomen in overleg met de reclassering). Allochtone Jongeren In Detentie neemt in deze gevallen tijdens de detentie periode contact op met de relevante zorginstanties en zorgt ervoor dat de jongeren na detentie de juiste hulp krijgen. De hulpverlener houdt ook in die gevallen contact met de zorginstelling en ziet toe op een goede begeleiding voor de jongere.

3.3.2. *Prevalentie en spreiding*

We hebben bij het Veiligheidshuis van Helmond nagevraagd hoeveel jongeren jaarlijks in detentie zitten. Zij konden ons geen schatting van het aantal Helmondse jongeren geven. Wel is duidelijk dat er in de periode augustus 2008 tot januari 2009 vijftien allochtone jongeren zijn aangemeld bij het Veiligheidshuis. Het zijn jongeren die uit detentie komen. Het gaat dan niet in alle gevallen om langdurig gedetineerden.

Allochtone Jongeren In Detentie kan niet garanderen dat het project de doelgroep voor 100% bereikt. De dekking is echter hoogstwaarschijnlijk toch vrijwel 100%, aangezien de aanmelding van jongeren via vele verschillende wegen gebeurt (zie paragraaf 6.1), het project naam heeft gekregen en de begeleider bekend is in Helmond. Per jaar komen er elf nieuwe jongeren bij die de hulpverlener van Allochtone Jongeren In Detentie begeleidt.

3.3.3. *Indicatie- en contra-indicatiecriteria*

Een jongere komt in aanmerking voor begeleiding van Allochtone Jongeren In Detentie wanneer hij/zij een inwoner van Helmond is en voor bepaalde tijd in detentie verblijft. De jongere is tussen de 18 en 25 jaar en heeft geen ernstige verslavings- of psychiatrische problemen.

3.3.4. *Toepassing bij etnische groepen*

De begeleiding van Allochtone Jongeren In Detentie was oorspronkelijk bedoeld voor jongeren van allochtone afkomst. Punten van aandacht voor de begeleiding van allochtone jongeren zijn vrijwillige deelname, goede uitleg van het traject en respect voor waarden en normen. Sinds 2007 worden ook autochtone jongeren benaderd als zij via vrienden of kennissen zijn aangemeld. Tot nu toe (januari 2009) gaat het om vier autochtone jongeren.

Allochtone Jongeren In Detentie noemt zelf de volgende redenen waarom het van belang is zich te richten op allochtone jongeren:

- De huidige kleinschalige opzet lijkt goed geschikt voor de persoonlijke benadering van deelnemers en de huidige capaciteit lijkt goed afgestemd te zijn op het aantal allochtone jongeren in detentie. Uitbreiding van het project kost extra geld en kan mogelijk ten koste gaan van de kleinschaligheid en persoonlijke sfeer.
- Andere vormen van hulpverlening bereiken allochtone jongeren nauwelijks. Dit project is de enige vorm van effectieve hulpverlening voor deze groep deelnemers.
- Vooral voor allochtone gedetineerden is de geboden vertrouwensrelatie cruciaal. Die relatie is delicaat. Als het vertrouwen verdwijnt trekken de deelnemers zich terug. Daarmee is effec-

tieve hulpverlening voor deze groep niet meer mogelijk met alle gevolgen voor henzelf, voor de allochtone gemeenschap en voor de mogelijke invloed op leeftijdsgenoten. Deze kwetsbare vertrouwensrelatie verdient daarom extra zorg en inspanning.

- De bestaande hulpverlening heeft bij allochtone jongeren een slecht imago: bevoogdend, wit, bureaucratisch en uit de hoogte. Allochtone jongeren scheren hulpverlening, justitie en politie over een kam en zijn wantrouwend tegenover representanten van al die instellingen. Allochtone jongeren hebben nu vertrouwen in AJID. Het heeft tijd gekost dit vertrouwen op te bouwen en dit vertrouwen wil het project niet verliezen.

4. *De methodiek*

4.1 *Onderbouwing: probleem- of risicoanalyse*

4.1.1. *De kenmerken van het probleem*

De gemeente Helmond had aan het begin van deze eeuw te maken met een groep overlastgevende allochtone jongeren die grote kans liepen terug te vallen in de criminaliteit. Volgens een onderzoek van de Algemene Rekenkamer (*Detentie, behandeling en nazorg criminele jeugdigen, 2007-2008*) is de kans op recidive voor ex-gedetineerden na een eerste gevangenisstraf binnen een half jaar 60%; zeven jaar na uitstroom is dat 80%. Recidivecijfers liggen over het algemeen hoger voor jongeren van allochtone afkomst (Wartna & Tollenaar, 2006-5a). Een van de oorzaken voor de hoge recidivecijfers kan zijn dat de nazorg voor ex-gedetineerde jongeren niet afdoende is (Van Vlaardingbroek, 2008).

4.1.2. *Factoren die samenhangen met het probleem*

Twee aspecten van nazorg zijn van belang voor een goed re-integratietraject: vertrouwen en actieve begeleiding na vrijlating. Om een vertrouwensband te creëren is het belangrijk dat een hulpverlener een jongere al tijdens zijn/haar detentie benadert. Het tussen de interne en externe actoren opgebouwde netwerk doet niet alleen dienst voor de jongere tijdens zijn detentie, maar ook na zijn/haar vrijlating (Bouverne-De Bie, Vettenburg, Vanthuyne, Snacken, Tubex, Goethals & Van Camp, 2003, p. 85-93). Zonder vertrouwen in de begeleider kan de jongere niet beginnen aan de opbouw van een nieuw leven na detentie.

In de periode na vrijlating zijn de eerste twee weken cruciaal (onder andere bij drugsverslaving, zie Bouverne-De Bie et al., 2003, p. 94). De jongere heeft tijdens zijn/haar gevangenschap onder veel

regels en beperkingen geleefd. Bij vrijlating valt de jongere in een gat van vrijheid. Het is nodig deze vrijheid te reguleren vanaf dag één. Indien dat niet gebeurt is de kans groot dat de jongere zijn leven niet op de juiste wijze oppakt (Bouverne-De Bie et al., 2003).

De reclassering heeft de taak betrokken te zijn bij het opstellen van het verblijfsplan voor het verblijf in de jeugdinrichting van jongeren die langdurig gevangen zitten. Echter, de Algemene Rekenkamer heeft geconstateerd dat bij geen enkele jongere in hun steekproef (N = 102) de jeugdreclassering betrokken is geweest bij het opstellen van een verblijfs- of behandelplan (*Detentie, behandeling en nazorg criminele jeugdigen*, TK 31215, nr. 1). Volgens de Algemene Rekenkamer is deze betrokkenheid 'van belang om de rol van casemanager, ook na het vertrek uit de inrichting, voor de delinquente jeugdige vorm te kunnen geven en om een consequente aanpak en continuïteit te garanderen. Dat is belangrijk voor het laten slagen van de terugkeer in de maatschappij van de jeugdige.' Dat betrokkenheid bij het opstellen van een verblijfsplan afwezig is heeft wellicht tot gevolg dat de reclasseringsmedewerker moeilijk een vertrouwensrelatie kan opbouwen. Daarbij krijgt een gedetineerde soms pas wanneer vrijlating in zicht is een reclasseringsmedewerker toegewezen (*Jeugd-detentie, nazorg en reclasseringstoezicht, casus R., Inspectierapport*, 2007).

Voor zover wij kunnen overzien hielden steden tot voor kort over het algemeen niet bij hoeveel jongeren uit hun gemeente zich in detentie bevinden en in welke plaats. Daarbij zijn gemeenten niet altijd op de hoogte van het moment van terugkeer van een ex-gedeteneerde (Braam, Mak & Tan, 2007), waardoor de directe begeleiding na detentie te laat komt. Beide punten bemoeilijken een goede nazorg en het re-integratietraject. Met de komst van het Veiligheidshuis wordt dit in ieder geval in Helmond opgepakt .

4.2 Onderbouwing: verantwoording doelen en aanpak

4.2.1. Koppeling risico/probleem - doelen – aanpak

Een deel van het in paragraaf 4.1.2 beschreven probleem is dat de vertrouwensband vaak niet goed is wanneer een jongere pas na detentie benaderd wordt voor nazorg. Intensieve en persoonlijke begeleiding in een vroeg stadium bevorderen het opbouwen van deze vertrouwensband. Om deze redenen heeft het project Allochtone Jongeren In Detentie gekozen voor de Presentiebenadering (zie paragraaf 5.2). De kern van de Presentiebenadering is dat de begeleider er altijd voor de jongere is en een open houding heeft tegenover de jongere. Het opbouwen van een vertrouwensband is essentieel voor effectieve begeleiding.

Een tweede deel van het probleem waar AJID op inspeelt is dat jongeren na vrijlating in een gat vallen: een leven zonder regels, houvast en soms zelfs zonder steun van familie of vrienden. Specifieke delen van de Vertrektraining (paragraaf 5.2) zorgen samen met de inzet van het sociale netwerk (paragraaf 5.3) ervoor dat een jongere praktische handvatten krijgt om de draad weer op te pakken en een leven na detentie op te bouwen.

4.2.2. Samenvatting werkzame ingrediënten

De belangrijkste werkzame ingrediënten zijn: een eerste contact tijdens detentie, '24/7 beschikbaarheid', 'niks moet alles mag', vertrouwen, persoonlijke inzet, praktische en materiële hulp, outreachende aanpak, regelmatig contact (bijna dagelijks tijdens de eerste twee weken na vrijlating) en het erbij betrekken van het sociale netwerk.

4.3 Eisen begeleiding, uitvoering en kwaliteitsbewaking

4.3.1. Eisen aan uitvoering en begeleiding

De belangrijkste eis is de '24/7' beschikbaarheid. Naast deze beschikbaarheid moet de begeleider zelf contact opnemen met de jongere. Tijdens detentie bezoekt de begeleider de jongeren eens per maand.

In de eerste twee weken na vrijlating zien jongere en begeleider elkaar bijna dagelijks, daarna neemt de frequentie van het contact wat af tot minimaal een keer per vier weken. De caseload van de begeleider mag per jaar met niet meer dan elf toenemen.

4.3.2. Overige eisen

Minder concrete, maar niet minder belangrijke eisen, zijn dat de begeleider open moet staan voor de jongere en respect moet tonen voor verschillende culturen. De begeleider moet een generalist zijn en de wil hebben om nieuwe dingen te leren en op te zoeken; nieuwsgierigheid is een pre. Ten slotte is het goed als een begeleider enig inzicht heeft in straf- en arbeidsrecht.

In het begeleidingstraject is het doel de juiste balans tussen structuur en persoonlijk contact: de begeleider kan niet vasthouden aan te veel structuur en daardoor het persoonlijke contact met de jongeren vergeten. Omgekeerd mag de begeleider de structuur niet vergeten en te veel ingaan op de jongeren. Daarbij moet hij een bevoogdende opstelling of de suggestie dat de hulpverlener gerelateerd is aan justitie of politie altijd vermijden.

4.4 Overige voorwaarden voor toepassing

4.4.1. Indicatiestelling

Voor de toepassing van de methodiek is geen speciale indicatie vereist die afwijkt van de voor de sector of aanbieder wettelijk gebruikelijke indicatie (formulering Nederlands Jeugdinstituut, NJi).

4.4.2. Kosten

Het project kost € 77.500,- per jaar en € 7000,- per cliënt. € 77.500,- is de kostprijs die BJ Brabant hanteert voor een ambulante hulpverlener. Het is een all-in bedrag. Hiertoe behoren salaris, werkgeverslasten, pensioen en overhead van de instelling, zoals management, bedrijfsbureau en administratie en voorts bijvoorbeeld huisvestingskosten (werkplek), ICT en reiskostenvergoeding.

4.5 *Directe aanwijzingen voor de effectiviteit*

4.5.1. *Opzet*

K2, het Brabants Kenniscentrum Jeugd, heeft in 2004 een project- en methodiekomschrijving gemaakt van Allochtone Jongeren In Detentie (Van der Klein, 2004).

4.5.2. *Instrumenten*

Het onderzoek van K2 bestond uit deskresearch en casusonderzoek.

4.5.3. *Resultaten*

Het onderzoek van K2 (Van der Klein, 2004) laat de volgende resultaten zien:

- *Alle jongeren worden bereikt.* Dat wil zeggen dat alle jongeren aan het begeleidingstraject van Allochtone Jongeren In Detentie deelnemen, althans voor zover de onderzoekers dat konden vaststellen. Ze houden er rekening mee dat in de beginfase enkele potentiële deelnemers niet doorgegeven zijn.
- *Geen van de deelnemers aan het programma laat na anderhalf jaar recidive zien* (hier gedefinieerd als herhaling van eenzelfde misdrijf). Zes jongeren werden wel opnieuw gedetineerd maar om andere redenen. De onderzoekers merken op dat het een korte tijdspanne betreft en dat aanvullende metingen op latere tijdstippen nodig zijn om de werkelijke waarde van de inzet van het project te bepalen.
- *Met alle deelnemers kon een open relatie worden opgebouwd.*
- *Alle deelnemers geven aan zich gesterkt te voelen door de begeleiding van de medewerker detentietrajecten.*
- *Voor alle jongeren geldt dat persoonlijke doelen van de deelnemers beter te bereiken en op kortere termijn haalbaar zijn dan zonder begeleiding door het project.* In een aantal gevallen bleek heel duidelijk dat het voor deelnemers objectief niet mogelijk was hun eigen zaken zonder hulp geregeld te krijgen. Dat geldt onder andere voor sociale dienst, schuldsanering en uitzendbureaus. De waarde van de begeleiding zat in de empowerment van de deelnemer enerzijds en anderzijds in het slechten van drempels bij de hulpverlenende instanties.

- Het evaluatierapport stelt, vanuit het perspectief van de hulpverlener, verder vast dat:
- drie herhaalde detentietrajecten feitelijk konden worden voorkomen: de hulpverlener was aanspreekbaar voor de jongere en kon begeleiding bieden op het kritieke moment;
- bij negen van de 28 deelnemers (2004) de kans aanwezig was op een herhaald detentietraject.

Uit contacten met de Helmondse Marokkaanse en Turkse gemeenschap blijkt dat de medewerker detentietrajecten in toenemende mate bekendheid en vertrouwen geniet. In het laatste halfjaar van 2004 was er ook hulpverlening door een autochtone medewerkster. Dat leverde geen noemenswaardige verschillen op in motivatie, houding of gedrag bij de betreffende deelnemers.

Uit het onderzoek van K2 blijkt ten slotte dat het lastig is om referentiegegevens voor deze specifieke doelgroep te genereren. Enigszins vergelijkbare gegevens van de Jeugdreclassering West-Brabant met betrekking tot - vermoedelijk - allochtone jongeren laten zien dat per 01-07-2004 van de allochtone pupillen 36 van de in totaal 91 gerecidiveerd hebben (Van der Klein, 2004).

4.5.4. Samenvatting directe aanwijzingen effectiviteit

Het project Allochtone Jongeren In Detentie ziet er in 2004 volgens Van der Klein hoopvol uit (Van der Klein, 2004). De voorlopige resultaten waren volgens de onderzoekers aanzienlijk: het bereik was 100% en het vertrouwen in de hulpverlening (en vooral in de persoon van de hulpverlener) bij de Turkse en Marokkaanse gemeenschap was groot. Dit is een opmerkelijk resultaat omdat de reguliere (jeugd) hulpverlening melding maakt van een zeer laag bereik van jongeren en allochtonen en het vertrouwen niet altijd aanwezig is (Van der Klein, 2004, p.12).

Van der Klein beschrijft in 2004 dat bijna alle deelnemers een redelijk perspectief hebben op een leven zonder terugval. Het project biedt hun veiligheid, respect, aandacht en vertrouwdheid. De begeleider lijkt daarmee in staat een constructieve vertrouwensrelatie op te bouwen met de deelnemer. Mogelijk zijn een combinatie van

de etniciteit, de attitude en de persoonlijkheid van de hulpverlener, samen met de kwaliteit van de begeleiding en de toegepaste methodiek, de sleutelvariabelen voor succesvolle begeleiding en daarmee voor preventie van recidive (Van der Klein, 2004, p.15).

Het respectvolle karakter van de geboden begeleiding helpt volgens Van der Klein de ex-gedetineerde het zelfbeeld en de perceptie van de mogelijkheden positief te beïnvloeden. Dit is zowel in psychologisch als in maatschappelijk opzicht een belangrijke winst (Van der Klein, 2004, p.15).

4.5.5. Kritische kanttekening

Het onderzoek van Van der Klein (2004) is anderhalf jaar na de start van het project Allochtone Jongeren in Detentie opgeleverd. Het is een voorlopig voortgangsadvies dat, zover wij nu kunnen overzien, geen definitieve status heeft gekregen. De onderzochte populatie betreft 22 jongeren waar AJID tot op dat moment mee te maken heeft (of heeft gehad). De tijdspanne van anderhalf jaar is te kort om recidivecijfers goed te onderzoeken.

4.6 Indirecte aanwijzingen voor de effectiviteit

Het NJI vermeldt zeven algemene werkzame factoren van effectieve interventies in de jeugdzorg (zie www.jeugdinterventies.nl). Deze werkzame factoren behoren het uitgangspunt te zijn van het werk van de hulpverlener:

- een goede relatie tussen cliënt en hulpverlener;
- goede aansluiting bij de motivatie van de cliënt;
- een goede aansluiting van het type interventie bij het probleem en de hulpvraag, dat wil zeggen: goede aansluiting bij de probleemdefiniëring van de doelgroep, overeenstemming over het probleem waarop de hulp gericht moet zijn, evenwicht tussen het probleem en de omvang van de hulp;
- een goede structurering van de interventie, dat wil zeggen: een heldere en concrete doelstelling, een doordachte opzet, goede planning en fasering;
- uitvoering van de interventie zoals het behoort ('treatment inte-

grity' of 'fidelity');

- voldoende professionaliteit (vooral training) van de behandelaar;
- goede werkomstandigheden voor de behandelaar (caseload, begeleiding, beveiliging).

Volgens Hermans (2004) kan het werk van de hulpverlener nog verbeteren wanneer dit:

- gericht is op het weer grip krijgen op het eigen leven van ouders, kinderen en jongeren (herstel zelfregulatie);
- beschikbaar is in de eigen leefsituatie van ouders, kinderen en jongeren, en
- de sociale netwerken van ouders, kinderen en jongeren activeert.

Voor de residentiële jeugdzorg hebben Harder, Knorth en Zandberg (2006) de werkzame factoren op een rij gezet die naast bovenstaande factoren van invloed zijn op de effectiviteit van de residentiële zorg. De volgende factoren kunnen de resultaten van een interventie verhogen:

- Aanwezigheid van een ondersteunende omgeving.
- Gespecialiseerde, intensieve behandeling.
- Een (cognitief-)gedragstherapeutische benadering.
- Met de residentiële zorg gepaard gaande gezinsinterventies.
- Een goed gepland vertrek van het kind of de jongere, en
- nazorg.

Een goede behandeling van kinderen met ernstige gedragsproblemen zou moeten bestaan uit een behandeling die is gericht op meerdere gebieden van functioneren ('multimodaal'), die bestaat uit meerdere interventievormen ('multimethode') en die veel structuur biedt.

Vooraf gedragsverandering en gezinsgerichte componenten dragen bij aan positieve uitkomsten. Specifieke trainingen, gericht op sociaal-cognitieve en sociaal-emotionele competenties van kinderen en jongeren kunnen een significante versterking van het behandel-effect opleveren. (www.jeugdinterventies.nl).

Wij merken op dat de methodiek Allochtone Jongeren In Detentie aan veel van deze werkzame factoren voldoet.

4.7 *Buitenlandse studies*

Er zijn niet eerder buitenlandse studies gedaan naar (een vergelijkbare methodiek als) Allochtone Jongeren In Detentie.

4.8 *Nederlandse studies van soortgelijke interventies*

K2 schrijft dat recent onderzoek van Van Dam (Van der Klein, 2004) nagaat in welke mate persoonlijkheidskenmerken en risico- en beschermende factoren in de leefsituatie na vertrek uit een justitiële jeugdinrichting bijdragen aan recidive. In tegenstelling tot de algemene veronderstelling blijken volgens Van der Klein de zogenaamde drie W's (wonen, werk, 'wijf') geen garantie te zijn voor een succesvolle re-integratie in de samenleving. Alleen voor jongeren die op zichzelf wonen blijkt werkloosheid een risicofactor voor recidive te zijn. Voornamelijk risicofactoren als drugs, alcohol en een criminele attitude zijn sterke voorspellers voor recidive (zie ook Bouverne-De Bie et al., 2003). Verminderen van het aantal risicofactoren en verhogen van het aantal beschermende factoren blijkt van belang. Hulpverlening aan jeugddelinquenten zal zich meer moeten richten op de balans tussen risico- en beschermende factoren (zie ook Loeber et al., 2008).

Volgens Van der Klein (2004) blijkt verder uit de trajectbeschrijvingen dat vooral de (sociale en emotionele) intelligentie van de deelnemer een rol speelt bij succesvolle re-integratie. Volgens Van der Klein is het ontbreken van voldoende sociale en emotionele vaardigheden zeker een van de belemmerende factoren bij een aantal risicogevalen. Verder valt op dat detentie voor de meeste jongeren een effectieve aanleiding is gebleken om constructieve plannen te maken voor zichzelf en de toekomst. Het aanbod van de hulpverlener bleek daarbij geen overbodige luxe.

4.9 *Overeenkomsten met andere interventies*

Een aantal van de kernfactoren van het programma Allochtone Jongeren In Detentie komt overeen met de werkwijze van de effectief bewezen behandeling 'Multi Systeem Therapie' (MST):

- de 24/7 beschikbaarheid;
- geen strakke richtlijnen per afspraak;
- outreachende aanpak;
- regelmatig contact;
- het betrekken van het sociale netwerk.

MST is een internationaal erkende interventie en werkt deels volgens dezelfde methodische uitgangspunten (www.mstservices.com ; www.colorado.edu/cspv/blueprints/modelprograms/mst.html).

Doel

De behandeling MST richt zich net als Allochtone Jongeren In Detentie op het voorkomen van een (her)plaatsing in een justitiële jeugd-inrichting van een jongere met antisociaal gedrag. Een verschil met AJID - dat uitgaat van de jongere zelf - is dat MST werkt door competentievergroting van het gezin. De ouders leren en krijgen hulp om de jongere succesvol te (bege)leiden in het gezin, op school, in de buurt en in de vrije tijd (*Brochure Multi Systeem Therapie, maart 2008*). De behandeling MST is bestemd voor een iets jongere doelgroep dan die van AJID, namelijk jongeren in de leeftijd van twaalf tot achttien jaar, die vanwege ernstig grensoverschrijdend gedrag (dreigen) geplaatst (te) worden in een justitiële jeugdinrichting.

Intensieve begeleiding en betrekken van het netwerk

Een overeenkomst met Allochtone Jongeren In Detentie is dat de MST een intensieve vorm van behandeling is waarbij de behandelaar het gezin meerdere malen per week in de thuissituatie bezoekt en 24 uur per dag bereikbaar is. Vier teamleden verzorgen een behandeltraject, waarbij een team als geheel veertig cases per jaar heeft. Deze caseload komt overeen met die van AJID. Naast contact met het gezin zijn er binnen de MST contacten met bijvoorbeeld de leerkracht of werkgever. De behandeling duurt maximaal vijf maanden, waarin ongeveer veertig bezoeken plaatsvinden. De behandelintensiteit van

de MST is vergelijkbaar met die van het nazorgtraject AJID, maar de duur van het totale traject is korter.

Werkwijze en aanpak

Het centrale uitgangspunt van MST is dat het antisociale gedrag van de jongere meerdere oorzaken tegelijk heeft: kenmerken van de jongere zelf, het gezin, de vriendengroep, de school en de buurt. De aanpak van het antisociale gedrag bestaat uit het verminderen van de risicofactoren en het versterken van de beschermende factoren in alle leefsystemen waarin de jongere verkeert (*Brochure Multi Systeem Therapie*, maart 2008). MST werkt volgens bepaalde principes, daarbinnen mag alles. Net als bij AJID houdt dit in dat er geen specifieke richtlijnen per afspraak zijn. Het is opmerkelijk dat recidive twee jaar na het beëindigen van de MST 46% is, terwijl dat binnen een half jaar na gewone detentie al 60% is (presentatie *Multi Systeem Therapie als alternatief voor de PIJ*, door W. van Geffen, november 2008; zie ook Hengeler, Mihalic, Rone, Thomas & Timmons-Mitchel, 1998).

Nationaal en internationaal wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat de MST de recidive van ernstige delicten van de jongeren vermindert, het functioneren van de gezinnen van deze jongeren verbetert en een afname laat zien in uithuisplaatsingen (zie www.mstservices.com). Bij de vergelijking van werkzame factoren tussen AJID en MST merken we op dat MST een interventie is, terwijl het programma Allochtone Jongeren In Detentie, naar voorbeeld van de Presentiemethode, nadrukkelijk niet als interventiemethode te werk wil gaan (zie paragraaf 5.2 en 5.2.1 over de Presentiemethode).

5. *Theoretische achtergrond*

5.1 *De basis van het programma*

In het project Allochtone Jongeren In Detentie worden jongeren begeleid volgens de Presentiebenadering, door Andries Baart uitgewerkt tot een methode (Baart, 2006). Een van de belangrijkste kenmerken van de Presentiemethode (zie paragraaf 5.2) die Allochtone Jongeren In Detentie hanteert is dat de begeleider er altijd is voor de jongere. Daarbij heeft de begeleider een open en eerlijke houding; wederzijds respect is essentieel. De vrijheid van de deelnemer om het aanbod van begeleiding wel of niet te accepteren staat voorop. Het aanbod van ondersteuning en hulp komt vanuit een positieve grondhouding. In de volgende paragraaf bespreken wij de uitgangspunten van de Presentiemethode uitvoerig.

Gebruikte methoden tijdens de begeleidingsperiode in en na detentie zijn de Presentiemethode, onderdelen van de Vertrektraining (zie paragraaf 5.3), de sociale vaardigheidstraining (zie paragraaf 5.3.1) en de netwerkanalyse van de Eigen kracht methodiek (zie paragraaf 5.4).

5.2 *De Presentiemethode*

De Presentiemethode (Baart, 2006) biedt niet zozeer een theorie om grote sociaal-maatschappelijke problemen (zoals armoede, marginalisering, multiculturaliteit, sociale uitsluiting) te analyseren of te verklaren. Het is veel meer een theoretische benadering van hoe beroepskrachten moeten optreden en zich moeten verhouden tot mensen die aan maatschappelijke problemen lijden en aan de

onderkant van de samenleving staan. Liefde en aandacht voor deze 'uitgestotenen' is hierbij het uitgangspunt. Wat men daadwerkelijk nu doet voor deze groep kwetsbare mensen is belangrijker dan de verbale pretentie die men hierbij heeft voor de toekomst.

De Presentietheorie wil zich inzetten voor deze kwetsbare groep: individuen die geïsoleerd zijn geraakt, zich eenzaam en/of verscheurd voelen. Het zijn de mensen die er maatschappelijk niet meer toe doen en in de ogen van de omgeving overbodig zijn. Het gaat om mensen die met de nek worden aangekeken of waar anderen met een grote boog omheen lopen. Het kunnen mensen zijn die in armoede leven en in achterbuurten wonen, die sociaal overbodig zijn en alleen wonen. Het kunnen ook mensen zijn met psychiatrische problematiek, zieken en verslaafden in ziekenhuizen, behandelhuizen of tehuisen, of het zijn mensen met een verstandelijke handicap, vluchtelingen in asielcentra, ouderen in verzorgings- en verpleeghuizen en personen in de gevangenis.

De Presentietheorie komt voor uit diaconaal werk in achterstandsbuurten, ziekenhuizen en gevangenissen, maar ook uit het opbouwwerk, de jeugdhulpverlening, de kinderbescherming en voogdij, geestelijke gezondheidszorg en psychiatrie. De ervaringen liggen in het professionele werk evenals in het vrijwilligerswerk dat met deze groepen werkt.

De kern van de Presentietheorie is er steeds voor de ander te zijn. Alles draait om de goede en nabije relatie met degene waar het om gaat. Het gaat dan niet zozeer om het probleem waar deze persoon mee te maken heeft. Daar is in de afgelopen tijd al meer dan genoeg tijd aan besteed. Hier gaat het om de persoon in zijn 'totaliteit' en 'uniciteit'. Om wie gaat het en welke ondersteuning is mogelijk? Het gaat om het leven van alledag, om de verhalen van de persoon, om afstemming op zijn of haar leefwereld. Iemand is in deze theorie weerloos en moedig. Hij of zij die deze theorie hanteert is aanwezig en present als het nodig is, op alledaagse momenten en bij gewone dingen. Voor de methodische uitgangspunten, zie het kader '*Methodische uitgangspunten van de Presentietheorie*'.

Eigenlijk is het zo dat deze theorie met zijn presentie zich afzet tegen afwezigheid en er-niet-zijn op momenten die ertoe doen. Deze tegendraadse theorie is daarmee vooral het tegenbeeld van een interventietheorie met zijn georganiseerde aanbod, met zijn bureaucratische en modelmatige benadering waarin elke handeling in de tijd wordt uitgeschreven. De professional is er daarin veel meer voor andere zaken dan voor de persoon waar het om gaat, voor doelen ver weg in de toekomst, evaluatiegegevens, bureaucratische regels. De Presentietheorie wil echter niet zozeer denken *over* iemand maar vooral *aan* iemand. Juist in de verbondenheid en de omgang wordt duidelijk waar het om gaat en wat belangrijk is.

De kern van deze theorie is de menselijke waardigheid, het belang van sociaal opgenomen te zijn. De keuze is om bij het lijden van mensen aanwezig te zijn en aan te sluiten bij de leefwereld van de ander.

Methodische uitgangspunten van de Presentietheorie:

1. *Beweging, plaats en tijd:* De presentiewerker is vooral aanwezig bij de ander, waar deze zich ook bevindt. Hij of zij wordt opgezocht, thuis of op een andere plaats waar hij zich dan bevindt (zoals verzorgingshuis of gevangenis). De professional die gebruik maakt van deze theorie houdt er niet zozeer een bureautje op na waar anderen naartoe moeten komen. Deze professional gaat zelf naar de ander toe. Hij/zij neemt daarvoor de tijd. Niet het tijdschijven en de afrekencultuur bepalen het werkritme, maar de problematiek. Soms neemt de professional de tijd omdat de problemen van de ander daarom vragen. Op andere momenten treedt de professional snel en direct op omdat de problematiek dat vereist. Het gaat vaak om persoonlijk contact over langere tijd.
2. *Ruimte en begrenzing:* De professional is niet zozeer gespecialiseerd maar juist breed inzetbaar. Hij is er voor de ander en voor datgene wat deze persoon vraagt. Dit is tegengesteld aan wat de professional tegenwoordig steeds meer doet. Nu geeft de ander aan waar de behoeftes liggen. Deze werkwijze voorkomt verkoking. De professional werkt ook met grotere eenheden zoals hele families, straten, geschiedenissen, verhalen en hun vertakkingen.

3. *Aansluiten bij leefwereld en levensloop van betrokkene:* Het gaat hier vooral om het alledaagse en 'gewone' van de betrokkene. Niet in de eerste plaats om wat hem of haar uniek maakt of om de kern van het probleem. De professional verhoudt zich meer met het leven van de ander dan met de specifieke problemen waar die ander al veel vaker mee is geconfronteerd. Niet het zoveelste zware gesprek met de betrokkene voeren, maar veel meer er voor die persoon zijn, met hem of haar optrekken en omgaan op een manier die hartelijk is en informeel. Zo bouwt hij een relatie op en krijgt de omgang voor langere tijd vorm.
4. *Openheid:* De professional zou niet zozeer van te voren allerlei doelen volgens het protocol moeten definiëren. De doelen liggen niet vast. Men zwemt wel met elkaar in het water maar legt niet van tevoren vast in welke richting. De uiteindelijke route is pas achteraf te tekenen. De professional heeft geen vaste, maar een open agenda. Niet alleen de afspraken worden tijdens de rit bepaald. Ook de manier van werken staat niet vast. Het is een werkwijze zonder vaste regels, patronen of een vastomlijnde positie voor de professional.
5. *Betekenis:* De professional zou een factor van betekenis moeten vormen voor mensen aan de rand van de samenleving, voor hen die in sociaal opzicht geen rol van betekenis meer spelen. Juist deze groep zoekt hij op.

5.2.1. *De Presentiemethode toegepast in Allochtone Jongeren In Detentie*

De methodische uitgangspunten (zie kader) zien we terugkomen in het programma Allochtone Jongeren In Detentie. Ook hier gaat het meer om de zorgzame betrekking met de jongere dan om theorie gestuurd werken aan het oplossen van de problemen van de jongere. Het gaat er hier om de wereld van de professional te zien vanuit het perspectief van de ander (de jongere) en de taal, de motivatie, de sociale vaardigheden en de organisatie hierop af te stemmen.

Gedurende het traject is de aanpak gericht op het oplossen van problemen (zie hoofdstuk 4 'De Praktijk') maar er is voortdurend aandacht voor aanwezig zijn en buddy-talk. Deelnemers waarderen deze houding - die afwijkt van de meeste bestaande interventies - omdat er iemand naar hen luistert en de tijd neemt. Ze zien dat er

aandacht is voor hun handelen, dat er geen bevoogding is en dat zij zelf de agenda bepalen. Ze ondervinden dat het begrip en hun eigen belang voorop staan, dat ze met één persoon te maken hebben en dat de ondersteuning niet verplicht is.

5.3 *De Vertrektraining*

Allochtone Jongeren In Detentie past een aantal elementen van de Vertrektraining toe in de begeleiding van de jongeren, namelijk een analyse van de competenties en het geven van een sociale vaardigheidstraining. Dit laatste gebeurt alleen wanneer de jongere deze sociale vaardigheidstraining nog niet in de penitentiaire instelling heeft gehad.

De Vertrektraining (VT) is ontwikkeld tussen 1994 en 2000 (Spanjaard, 2003; zie ook www.nji.nl) voor jongeren uit residentiële instellingen van vijftien jaar en ouder met een verhoogd risico op uitval en aansluitende thuisloosheid. Deze jongeren kunnen vaak niet of nauwelijks terugvallen op familie of andere vormen van sociale ondersteuning en hebben of krijgen moeilijk toegang tot maatschappelijke voorzieningen als huisvesting, arbeidsbureaus, sociale dienst en onderwijs. Het programma van de Vertrektraining is gebaseerd op het competentiemodel, de leertheorie en de sociale netwerkbenadering. Het doel van de Vertrektraining is het risico van thuisloosheid te verminderen en thuisloosheid uiteindelijk te voorkomen. Dit doel wordt geconcretiseerd in het samen met de jongere opbouwen van een nieuwe woon-, werk- en leefsituatie en het vergroten van de daarvoor benodigde competenties. Dit is geoperationaliseerd in de volgende criteria waaraan het risico van thuisloosheid af te meten is:

1. een stabiele huisvesting;
2. een financieel gezonde situatie;
3. werk of een andere vruchtbare dagbesteding;
4. geen justitiële zaken;
5. een toereikend sociaal steunend netwerk.

De begeleider van Allochtone Jongeren In Detentie helpt bij het ontdekken en gebruiken van de eigen sterke punten. Voor de jonge-

ren wordt duidelijk op welke mensen en instanties zij een beroep kunnen doen. Ook kan er schuldsanering plaatsvinden. De Vertrektraining is kortdurend, intensief en flexibel, activerend, out-reachend en toekomstgericht. De begeleider zet de voortgang duidelijk in een logboek en er is nazorg.

5.3.1. *Analyse van competenties en sociale vaardigheden*

Een onderdeel van de Vertrektraining waarvan AJID gebruik maakt is de analyse van de competenties. Wanneer in kaart is gebracht aan welke competenties de jongere nog wil werken, zal de begeleider hiermee aan de slag gaan (door sociale vaardigheidstraining en netwerktraining). Het gaat hier om het aansluiten bij en het versterken van (potentiële) krachten in een individu zelf of in zijn omgeving. De nadruk ligt hier op de positieve benadering. ‘Empowerment’ is in dit kader de veel gebruikte term. De hulpverlener spreekt de jongeren aan op eigen krachten en kwaliteiten (acht competenties) zodat zij deze omzetten in daadwerkelijke macht en invloed om (weer) grip te krijgen op de eisen van het leven. Ook spreekt hij hen aan op mogelijkheden en kansen in plaats van problemen en beperkingen.

Competenties

Bij competenties gaat het om vaardigheden waarover de jongere beschikt om de taken die hij heeft ook werkelijk succesvol uit te voeren. Het gaat om een effectief handelingspatroon vanuit het perspectief van de ontwikkeling, de omgeving en om de culturele context waarin de jongeren zich begeven. Het doel is een balans tussen taken en vaardigheden. Protectieve factoren beïnvloeden deze balans positief, stressoren of risicofactoren negatief.

Het competentiemodel is, zoals elke theorie, een versimpeling van de werkelijkheid. Het wil de praktijk handvatten bieden om op een adequate wijze met de werkelijkheid om te gaan. Het wil ook zorgen dat de hulpverlener niet te veel met het probleem bezig is, maar meer met de mogelijkheden. De mogelijkheden liggen in:

- het leren van (nieuwe) vaardigheden; feedback geven, instructies geven, iets voordoen en oefenen zijn hiervoor mogelijke technieken;
- het verlichten van de taken door deze helder te beschrijven of informatie te geven, door taken in subtaken te verdelen, door een

tijdsperspectief te geven en de omgeving als het ware voor de jongere voor te bewerken;

- het versterken van de taken als de jongere meer taken nodig heeft;
- het verlichten of reduceren van stress, na te hebben onderzocht welke factor de stress veroorzaakt hierop interveniëren;
- het activeren of vergroten van protectieve factoren (deze benoemen of de jongeren hiervoor de mogelijkheden geven);
- het verminderen van (de invloed van) psychopathologie door inzet van experts op bepaalde momenten.

Vaardigheden

Met vaardigheden kun je taken uitvoeren. Dit kunnen zowel cognitieve, sociale als praktische vaardigheden zijn. Protectieve factoren zijn factoren in het individu of zijn omgeving die hem beschermen tegen risico's en tegenslag. Het gaat in dit verband om veerkracht, maar ook om sociale ondersteuning door de omgeving.

De taken waarvoor jongeren zich gesteld zien zijn afhankelijk van de ontwikkelingsfasen waarin ze zich bevinden. Elke fase vraagt op zich weer andere vaardigheden die hierbij passen. Door de taken helder en duidelijk te formuleren is de hulpverlener in staat betere hulp te bieden.

Ontwikkelingstaken voor jongeren (12-21 jaar) liggen op de volgende competentiegebieden:

1. Vormgeven aan veranderde relaties in het gezin: minder afhankelijk worden van ouders en een eigen plaats binnen de veranderende relaties in het gezin en de familie bepalen.
2. Participeren in het onderwijs of werk: kennis en vaardigheden opdoen om een beroep te kunnen uitoefenen en een keuze te kunnen maken voor werk.
3. Zinvol invullen van de vrije tijd: onderzoeken van bredere activiteiten in de vrije tijd en het zinvol doorbrengen van de tijd waarin er geen verplichtingen zijn.
4. Creëren en onderhouden van een eigen woon- en leefsituatie: het zoeken of creëren van een plek waar je goed kunt wonen en omgaan met huisgenoten.

5. Omgaan met autoriteiten en instanties: accepteren dat er instanties en personen boven je gesteld zijn, binnen geldende regels en codes opkomen voor je eigen belang.
6. Zorgdragen voor gezondheid en uiterlijk: zorgen voor een goede lichamelijke conditie en een goed uiterlijk, zorgen voor goede voeding en overmatige risico's vermijden.
7. Opbouwen en onderhouden van sociale contacten en vriendschappen: contacten leggen en onderhouden, oog hebben voor wat contacten met anderen kunnen opleveren, je openstellen voor vriendschap, vertrouwen geven en nemen, wederzijdse acceptatie.
8. Vormgeven aan intimiteit en seksualiteit: ontdekken wat mogelijkheden en wensen zijn in intieme en seksuele relaties.

5.4 Netwerkanalyse

De Eigen Kracht training is het uitgangspunt voor de netwerkanalyse. In deze benadering wordt de verantwoordelijkheid voor het probleem bij de cliënt en zijn naasten gelegd. Deze maken zelf een plan en houden ook de regie daarover. De begeleider van Allochtone Jongeren In Detentie draagt zorg voor de empowerment van de familieverbanden en het gebruiken van de sterke punten van de familieleden.

De ondersteuning door ouders en een sociaal netwerk is essentieel voor de jongeren (Bouverne-De Bie et al., 2003, p. 85/97). Wanneer het contact met de ouders niet goed is wordt de familie bij de begeleiding van AJID betrokken. Ouders kunnen ook helpen, zij moeten achter de zoon gaan staan. Als de ouders niet in staat zijn de jongere te helpen kan een andere partij ondersteuning bieden, bijvoorbeeld een tante.

Wanneer er een delict in gemeenschap is gepleegd wordt er gezocht naar een nieuw netwerk. Eventueel helpt de begeleider met het aangaan van een gesprek met een vriend die de jongere pijn heeft gedaan. Het gaat hier om een gesprek tussen slachtoffer en dader op voorwaarde dat beide partijen dit willen (vergelijkbaar met herstelbemiddeling zoals uitgevoerd bijvoorbeeld door Slachtoffer in Beeld).

6. *Praktijk*

6.1 *Screeningsonderzoek*

In theorie meldt justitie, politie, straathoekwerk of de maatschappelijk integratiewerker in de penitentiaire inrichting een jongere aan. In praktijk blijkt echter dat het sociale netwerk van de gedetineerde het project Allochtone Jongeren In Detentie ook vaak weet te vinden.

6.2 *Contacten, informatie en intake*

Wanneer een jongere (formeel dan wel informeel) aangemeld is bij AJID neemt de hulpverlener contact op met de jongere door middel van een brief en een folder (zie Bijlage A en B). Bouverne-De Bie et al. (2003, p. 148) leggen uit dat een brochure nuttig kan zijn voor het bereiken van gedetineerden. Dat de folder de jongeren aanspreekt blijkt uit het feit dat de jongeren de begeleider van AJID tot nu toe altijd vragen te komen voor een eerste oriëntatiegesprek.

In dit eerste oriëntatiegesprek gaat het vooral om kennismaking en persoonlijk contact. De begeleider maakt duidelijk dat niets moet. Hij vertelt over het leven in Helmond (bijvoorbeeld over de kermis of de coffeeshop die net gesloten is), vraagt aan de jongere hoe het gaat en informeert hem over het project. In dit eerste gesprek wil de begeleider nadrukkelijk niks horen over het delict dat de jongere heeft gepleegd (tenzij de jongere dit graag wil vertellen). Aan het einde van het gesprek maakt hij een nieuwe afspraak voor een intakegesprek. Ook kan de cliënt binnen een maand na het eerste gesprek telefonisch aangeven of hij door wil gaan met AJID. In de meeste gevallen gaat de begeleider na een maand weer terug en hoort dan wat de jongere heeft besloten.

In het intakegesprek bespreken begeleider en jongere de vragen, wensen, behoeften en verwachtingen van de deelnemer (zie bijlage C, D). Zaken die aan bod komen zijn bijvoorbeeld of de begeleider contact wil opnemen met het thuisfront, maar ook het opvragen van schulden en het aanschrijven van schuldeisers. Begeleider en jongere wisselen ideeën uit over een mogelijk traject. Ze noteren deze op een formulier (zie bijlage D) met daarop ook het curriculum vitae (CV, zie bijlage E). Het CV schrijven ze zelf na afloop van het intakegesprek.

6.3 *In de gevangenis*

Het is vaak nodig de jongere over een drempel te helpen om een AJID traject op te zetten. De penitentiaire instellingen (PI's) bieden ook trajecten aan ter bevordering van de re-integratie, zoals opleidingen, maar de gedetineerden moeten het traject zelfstandig opstarten. Wanneer het begeleidingsproces van Allochtone Jongeren In Detentie begint worden daarom de trajectbegeleider (ITB-er) en de maatschappelijk integratiewerker ook betrokken. Gezamenlijk bekijken zij de mogelijkheden voor een goede aansluiting op de periode na detentie. Voor een betoog over de randvoorwaarden voor een goede voorbereiding op terugkeer in de samenleving tijdens detentie, zie Bouverne-De Bie et al. (2003).

De hulpverlener vraagt aan de jongere om zijn levensverhaal te schrijven en start een competentieanalyse. De vervolggesprekken in de periode van detentie kunnen bruikbaar zijn om een verzoek om individuele trajectbegeleiding door de penitentiaire inrichting in te dienen. Dit helpt om het eigen (beroeps)perspectief te verduidelijken. Een netwerkanalyse (zie bijlage F) en een levensloop/lijn kunnen helpen bij de voorbereiding op terugkeer in de maatschappij. Indien de jongere geen sociale of cognitieve vaardigheidstraining heeft gehad in de PI biedt de hulpverlener deze training. Sociale vaardigheden zijn vaardigheden die nodig zijn bij contacten met andere mensen. Voorbeelden van sociale vaardigheden zijn luisteren, een gesprek op gang houden, iemand een compliment geven, een mening geven, iets weigeren, voor de eigen belangen opkomen en

reageren op kritiek. Het doel van een sociale vaardigheidstraining is het aanleren van ander gedrag, waardoor de persoon gemakkelijker omgaat met anderen. Uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer blijkt dat slechts 15% van de jongeren die in aanmerking komen voor een scholings- of trainingsprogramma dit ook daadwerkelijk krijgt (*Detentie, behandeling en nazorg criminele jeugdigen*, 2007-2008).

In de periode in de gevangenis is er ruimte voor de delictbespreking en een probleemanalyse en kan de hulpverlener van AJID door middel van huisbezoeken het cliëntsysteem in beeld krijgen. Daarnaast biedt deze fase de gelegenheid om de deelnemer in te schrijven bij de woningbouwvereniging, om de eerste schuldeisers aan te schrijven en contact te leggen met de reclassering als er een door de rechter opgelegd reclasseringscontact is. In alle andere gevallen heeft de reclassering geen bemoeienis.

6.4 *Uit de gevangenis: begeleiding ‘mits ze zich voor half twaalf hebben gemeld’*

Cruciaal in de nazorg van een ex-gedetineerde is goede begeleiding in de eerste twee weken na vrijlating. Goede begeleiding wil zeggen dat de hulpverlener de beloftes nakomt en dat nieuwe structuur en regelmaat tot stand komen (zie ook paragraaf 4.1.2). De medewerker van Allochtone Jongeren In Detentie spreekt met de jongeren af dat zij op de dag waarop zij vrij komen eerst naar hun familie gaan om gedag te zeggen en zich direct daarna melden bij het kantoor van Bijzonder Jeugdwerk Brabant in Helmond. De bedoeling is dat, wanneer jongeren zich voor half twaalf 's ochtends melden, Allochtone Jongeren In Detentie hen verder zal begeleiden. Die dag gaan de begeleider en de jongere naar het CWI en zorgen ze voor inschrijving bij het uitzendbureau. Daarna maken ze een nieuwe afspraak en mag de jongere naar huis.

In de eerste twee weken plannen ze bijna elke dag activiteiten in, zoals:

- het maken van een nieuw curriculum vitae;
- het aanschrijven van schuldeisers: in de brief melden ze dat de

- jongere vrij is en vragen ze de schulden op. Een bewindspersoon neemt indien nodig de schuldsanering over;
- kennismaking met re-integratiebureaus, zoals Helmond Actief, die bemiddelen bij werkgevers;
  - het zoeken van een woning: Bijzonder Jeugdwerk Brabant heeft een speciale regeling volgens het systeem 'Huren in Helmond'. Drie woningbouwcorporaties hebben in totaal drie sleutels ter beschikking voor Bijzonder Jeugdwerk Brabant. De corporaties kunnen een woning toezeggen aan cliënten van Allochtone Jongeren In Detentie mits de begeleider een keer per week de jongere bezoekt om te kijken hoe het gaat. Als er na een jaar geen problemen (overlast, achterstallige huur) zijn geweest, komt het contract op de naam van de jongere. Naast deze afspraak met corporaties kan Bijzonder Jeugdwerk Brabant gebruik maken van het urgentiesysteem van Volksbelang;
  - de jongere krijgt hulp bij het zoeken naar een opleiding en werk. Allochtone Jongeren In Detentie heeft individuele contacten met scholen, werkgevers en uitzendbureaus. Al sinds 2003 is er samenwerking met Helmond Aktief. De organisaties weten wat ze aan elkaar hebben en de contacten zijn laagdrempelig.

6.5 *Na de gevangenis*

In de periode die volgt is er gelegenheid om de schuldsanering te organiseren, dagbesteding en inkomen te realiseren en alle aandacht te besteden aan familie en (nieuwe) vrienden. In een document houden begeleider en jongere hun ontmoetingen en afspraken bij (zie bijlage G).

Als er verplichte reclassering is dan werken zij volgens parallelle trajecten. De reclassering is een stok achter de deur en Allochtone Jongeren In Detentie biedt praktische hulp. Als de jongeren zich eens per twee weken moeten melden bij de reclassering is het soms mogelijk eens per maand een uur overleg te organiseren tussen de reclassering, de jongere en de begeleider van Allochtone Jongeren In Detentie. De reclassering verlangt van de jongere dat hij regelmatig

zelf vertelt wat hij heeft gedaan en welke initiatieven hij heeft genomen. Dit is echter moeilijk voor deze jongeren en het gezamenlijk overleg met Allochtone Jongeren In Detentie helpt hierbij. In geval van verslavingsproblemen heeft AJID dit overleg ook met Novadic/Kentron en het Leger des Heils.

Wij willen benadrukken dat er in alle fasen van het nazorgtraject ruimte is voor 'buddytalk'. Bij voorkeur gaat het dan niet over justitie, het delict of de straftijd maar juist over de persoon, hoe het met hem gaat en wat er in Helmond gebeurt. De samenwerking met de jongere is informeel en in principe worden er geen afspraken gemaakt, tenzij er andere instanties bij betrokken zijn.

6.6 *Omgeving: familie*

Het contact tussen de begeleider en de familie is afhankelijk van de behoeften van de cliënt. Als de familie weet dat Allochtone Jongeren In Detentie de jongere begeleidt, vraagt de begeleider of hij op bezoek mag gaan. Als de familie het niet weet, vraagt de begeleider of hij contact mag opnemen. Hij belt altijd op en stuurt nooit een brief. De familie spreekt soms slecht Nederlands. De hulpverlener moet vragen naar de juiste manier om mensen binnen de gemeenschap te benaderen en is op die manier nog nooit geweigerd bij familie.

Na de eerste twee weken na vrijlating wordt de familie expliciet betrokken bij de begeleiding en moet als steun fungeren (zie paragraaf 3.3 over de netwerkanalyse).

6.7 *Omgeving: vrienden*

Als er een delict in gemeenschap is gepleegd is een nieuw netwerk belangrijk. Eventueel helpt de hulpverlener met het aangaan van een verzoenend gesprek met een vriend die ze pijn hebben gedaan. Vrienden worden over het algemeen niet zoals de ouders betrokken bij een AJID-traject.

6.8 *Afsluiting en evaluatie*

Een traject wordt afgerond als een jongere van alles voorzien is: de competenties die hij wilde verbeteren, de doelen die hij wilde halen. Zelfstandigheid staat hierbij voorop. Er is geen definitie voor dit moment, maar Allochtone Jongeren In Detentie streeft ernaar een traject binnen een jaar na detentie af te ronden. De jongere krijgt dan zijn eigen dossier met ontslagbewijs, intake en registratie met foto mee naar huis. Allochtone Jongeren In Detentie bewaart niets van de jongeren. De begeleider belt de jongeren hierna nog regelmatig op om te horen of alles in orde is. De jongeren kunnen achteraf altijd nog aankloppen, bijvoorbeeld voor hulp bij praktische zaken zoals belastingaangifte. Het blijkt in de praktijk dat het moeilijk is om een traject echt af te sluiten. Jongeren blijven vaak nog aankloppen voor een kop koffie en de gebruikelijke 'buddy talk'.

6.9 *Instrumenten*

Er zijn geen specifieke instrumenten om een traject af te sluiten. Afsluiting gebeurt in een eindgesprek met de cliënt. In dat gesprek kijken begeleider en jongere terug op het traject. De cliënt krijgt de inhoud van zijn dossier mee naar huis. Het betreft hier belangrijke documenten die de medewerker tijdens het traject voor de deelnemer in het dossier bewaard heeft, zoals ontslagbewijs van de PI en het CV. Tijdens het eindgesprek krijgt de cliënt altijd het aanbod om bij problemen terug te vallen op de medewerker (de deur blijft op een kier).

6.10 *Benodigde expertise*

De hulpverlener heeft zich bij het starten van het project op een aantal onderwerpen moeten oriënteren, zoals: wat is detentie, wie behoort tot de allochtone gemeenschap, wat houdt de Marokkaanse cultuur in, met welke instanties krijgt de jongere te maken en wie

kan jou leiden binnen deze wereld? Hij heeft contacten gelegd bij verschillende PI's en de reclassering en hij heeft daar voorlichting en een presentatie gegeven over het project. De begeleider heeft een van de volgende opleidingen gevolgd: HBO Maatschappelijk Werk en Dienstverlening, de Vertrektraining, Sociale Vaardigheidstraining en de Presentiemethode.

6.11 Organisatie

Het project Allochtone Jongeren in Detentie neemt een aparte plaats in binnen de grote organisatie BJ Brabant. Het kent een kleinschalige opzet (er is één hulpverlener), het werkt met een onorthodoxe aanpak en is innovatief van opzet. AJID wil 'met de voeten in de klei staan' en er zijn voor de jongeren. Het is geen kantoorwerk. Het project en de medewerkers hebben een bepaalde mate van vrijheid. AJID werkt ook anders dan de rest van de organisatie. De eisen die voor jeugdzorg gelden (afrekenen op resultaten, het werken met protocollen) zijn hier niet van toepassing. Dit legt nogal wat verantwoordelijkheid bij de medewerkers.

6.12 Verbeterafspraken over de toekomstige manier van werken

Allochtone Jongeren In Detentie heeft tijdens de looptijd van het huidige onderzoek de volgende verbeterafspraken voor de toekomstige manier van werken ontwikkeld:

- Aan elke deelnemer wordt voor de start van het traject gevraagd schriftelijk toestemming te geven voor inzage in het politieregistratiesysteem. Op deze manier zijn alle politiecontacten bij de begeleider bekend en kan hij deze in de hulpverlening betrekken.
- Er is een aanpassing geweest van de cliëntroute voor het vaststellen van fases binnen een AJID-traject en er zullen evaluatiemomenten plaatsvinden.
- De cliëntroute en bijbehorende procedures worden vastgelegd in

het kwaliteitshandboek van BJ Brabant.

- Er wordt een behandelcoördinator aangesteld voor het project Allochtone Jongeren In Detentie.
- De teamleider van het ambulante team waaronder AJID valt neemt structureel deel aan het trajectberaad in het Veiligheids-huis. Over alle deelnemers vindt periodiek overleg plaats met de relevante ketenpartners.
- Nazorgtrajecten worden afgestemd met het Veiligheidshuis.
- De werkzaamheden van Allochtone Jongeren In Detentie zijn verdeeld over twee deeltijdwerkers. Daardoor is het project minder kwetsbaar en persoonsafhankelijk.

7. *Eigen baat*

7.1 *Het perspectief van de jongeren zelf*

Dit hoofdstuk staat in het teken van individuele gesprekken die we hebben gevoerd met 25 jongeren die de afgelopen jaren door Allochtone Jongeren in Detentie zijn begeleid. Met welke jongeren heeft AJID te maken, hoe komen de jongeren met AJID in aanraking, wat heeft AJID voor hen gedaan en hoe kijken deze ex-gedeteneerde jongeren zelf terug op de begeleiding? Dit waren de hoofdvragen die in 25 individuele gesprekken aan de orde kwamen. We hebben het perspectief van deze jongeren zoveel mogelijk recht willen doen. Dat is ook de reden dat jongeren in dit hoofdstuk zelf aan het woord komen.

De gesprekken vonden plaats in november en december 2008 en januari 2009. De eerste twee gesprekken werden gevoerd op 19 november. Het laatste gesprek vond plaats op 26 januari. De gesprekken duurden gemiddeld anderhalf uur.

Aan de gesprekken namen zeventien Marokkaanse jongeren deel, twee Surinaamse jongeren, twee Antilliaanse jongeren, een Indonesische jongere, een Turkse jongere en twee Nederlandse jongeren. Daarmee spraken wij 25 jongeren van de 69 jongeren die AJID tot nu toe heeft begeleid. Dat is 36,2% van de jongeren, ongeveer een derde van de totaal begeleide jongerenpopulatie.

Voordat we de gesprekken voerden hebben wij er een leidraad voor opgesteld. Wij wilden iets over de achtergronden van de jongeren weten. Het ging ons er niet om waarom ze in de gevangenis terecht kwamen en wat ze gedaan hadden, hoewel deze zaken soms wel zijdelings ter sprake kwamen. Ons ging het vooral om de vraag wanneer het programma AJID in hun leven een rol ging spelen, op welke

wijze dit gebeurde en hoe dit hun leven heeft beïnvloed. Vanuit deze hoofdvragen is de leidraad opgesteld. Deze hebben we aan de begeleiders van AJID voorgelegd. De onderzoekers hebben vervolgens zelf de eerste gesprekken gevoerd en de leidraad bijgesteld. Medewerkers van Bijzonder Jeugdwerk Brabant hebben de meeste gesprekken gevoerd.

Wij hechten in dit onderzoek veel waarde aan het perspectief van de individuele jongeren, maar hebben de gegevens toch zoveel mogelijk geanonimiseerd. Het verhaal en de citaten staan model voor die van alle jongeren.

Allereerst presenteren we een van de jongeren: M. Wij staan hier wat langer stil bij zijn situatie zodat de lezer een beeld krijgt van een van de jongeren waarmee AJID te maken heeft. Daarna beschrijven we de algemene achtergronden van de jongeren. Vervolgens besteden wij aandacht aan de jongeren in de gevangenis en het moment waarop AJID een rol gaat spelen. Daarna bespreken wij het project Allochtone Jongeren in Detentie. Tot slot blikken wij met hen terug op de resultaten van dit project.

7.2 M.

7.2.1. *Achtergronden*

M. is 24 jaar. Hij is geboren in Fez, Marokko. Toen hij dertien jaar was scheidden zijn ouders. Niet lang daarna vertrok zijn moeder naar Nederland. Hij bleef bij zijn vader achter. Twee jaar later vertrok hij ook naar Nederland en ging bij zijn moeder, zijn broer en zus wonen. *'Natuurlijk mis ik Marokko vaak. Zeker in het begin. Ik woonde in een mooi huis en in de buurt was veel te doen. Ik mis mijn vrienden ook.'* Zijn moeder voedt hem verder in Nederland op en zij is zijn steun en toeverlaat. *'Mijn moeder doet wat schoonmaakwerk. Ze spreekt wel Nederlands maar niet zo goed. Zij is aardig, lief en in het algemeen vrolijk.'* Soms schreef hij zijn vader maar hij bracht zijn vader zeker niet van alles op de hoogte. *'Hij moet niet het gevoel hebben dat ik de verkeerde kant ben opgegaan.'* Naast zijn

moeder, broer en zus heeft hij verder geen familie in Nederland. Zijn vrienden speelden een voorname rol in zijn leven. Maar belangrijke zaken besprak hij ook weer niet met hen. Zijn moeder waarschuwde hem wel vaak voor het omgaan met de verkeerde vrienden. *‘Niet naar die buurt toe gaan, zei ze dan. Daar zijn verkeerde vrienden voor jou. Zij heeft mij heel vaak gewaarschuwd.’*

Toen hij in Nederland kwam, kwam hij in een aparte schakelklas terecht. Het beviel hem wel op school, maar hij weet er niet zoveel meer over te vertellen. Hij kon, naar eigen zeggen, opschieten met zijn leraren, vooral met zijn mentor. *‘Als je het niet snapte, legde hij het nog een keer uit. Hij was niet de persoon die zei: jij let niet op. Dat deden andere leraren wel, altijd en meteen. Maar ik had soms wat meer uitleg nodig.’* Eerst wilde hij de kant van motortech-niek op. Aan metaal heeft hij ook wel eens gedacht. M. vertelt dat hij geen problemen had met opletten op school maar wel om zich te concentreren. Hij weet van zichzelf dat hij snel is afgeleid. Op het einde spijbelde hij ook wel eens. *‘Niet echt, het waren vooral de uurtjes aan het begin van de dag. Dan had ik mij verslapen en dan bleef ik maar thuis.’* Hij werd er ook wel eens uit gestuurd. De pres-taties op school waren niet zo goed. Uiteindelijk slaagde hij er niet in om een diploma te halen.

M. blijft maar een jaar op school zitten. Toen kwam er iemand van een textielbedrijf bij hem langs op school. Deze man had een aanbod voor een baan. Dat leek hem wel wat. Dan hoefde hij ook niet meer naar school. Samen met enkele schoolvrienden stemde hij hierin toe. En een paar weken later al werkte hij op een productieafdeling van een Tilburgs textielbedrijf. Daar zou hij anderhalf jaar werken.

7.2.2. Naar de gevangenis

In deze jaren trok hij op intensief op met vrienden. Verkeerde vrienden, zoals hij nu zegt. Hij zat bij een vriendengroepje waar een van de jongens een luchtdrukpistool had. Ze liepen dan over straat en schoten in de lucht. Op een gegeven moment kwam de politie er aan en dan moesten ze mee met de politie. *‘Nadat ik ben vrijgekomen heb ik afstand genomen van deze ‘vrienden’. Het zijn verkeerde*

vrienden. Met veel mensen heb ik geen contact meer. Daar ga ik niet meer mee om. Dat heeft ook geen toekomst meer. Ik groet ze en dat is het dan ook.'

Voordat hij in de gevangenis kwam had hij al enkele keren contacten gehad met de politie. Hij was betrokken bij vechtpartijen en diefstallen en zat soms een nacht vast op het politiebureau. Over wat hij heeft gedaan en waarom hij uiteindelijk in de gevangenis terecht is gekomen wil hij in het gesprek niet veel kwijt. In ieder geval had het met geweld en bedreiging te maken. Zijn vriend nam hierbij het voortouw en M. was erbij betrokken. Zijn vriend kreeg zes jaar gevangenisstraf. Hijzelf moest meer dan drie jaar zitten. Hij werd in Vught geplaatst. Hij heeft op twee afdelingen gezeten: een opname-unit en een resocialisatieafdeling. M. vertelt dat hij steeds maar weer de kat uit de boom keek en dat hij volgens hem op een goede manier met leeftijdsgenoten en leiding omgaat. Maar hij weet ook dat hij in de omgang soms problemen heeft. Hij probeert soms zijn grenzen te verleggen. Hij weet ook van zichzelf dat hij zijn zin wil doordrijven. Als hij ergens zijn zinnen op heeft gezet, moet het ook gebeuren. Hij liet zich gemakkelijk meeslepen in negatief gedrag van andere jongens. Dan wilde hij indruk maken, stoer doen.

7.2.3. In contact met AJID

Hij had er moeite mee dat hij vast zat. In de avonduren wanneer hij dan alleen zat, zo vertelt hij, had hij er spijt van en er veel verdriet om. Hij voelde zich in deze periode ook erg alleen. Zijn moeder wilde eerst helemaal niets meer met hem te maken hebben. Ze was boos op hem en hij moest het maar een tijdje zelf uitzoeken. De eerste tijd had hij nauwelijks contacten buiten de dagelijkse contacten in de gevangenis. Ook zijn broer en zus namen geen contact op met hem.

Toen hij al een tijdje vast zat kreeg hij een brief van AJID: 'Beste M...'. Eerst wilde hij niets weten van een bezoek van de 'reclassering', zoals hij eerst dacht. Wat levert het mij op en waarom zou ik eraan meedoen, vroeg hij zich hardop af. Hij zat al enige maanden vast voordat hij erin toestemde. Hij moest eerst over zijn twijfels heen. Hij moest helemaal niets van reclassering of iets vergelijkbaars weten. Hij had daarin helemaal geen vertrouwen. Een andere

jongen in de gevangenis, die ook uit Helmond kwam en al contacten had met AJID, adviseerde hem een keer met De begeleider van Allochtone Jongeren In Detentie te gaan praten: *'Dat moet je doen, het is een aardige jongen, kijk maar wat het je kan opleveren.'* Na een half jaar stemde hij toe. De hulpverlener van Allochtone Jongeren In Detentie, 'X', kwam bij hem op bezoek, kwam nog een keer en nog een keer. Iedere maand weer. *'De begeleider, X, vulde een brief in voor mij, en nog een brief. Hij heeft mij gevraagd wat ik wil doen in de toekomst. Hij vroeg nooit wat ik gedaan had. Hij praatte nooit over het verleden. Hij keek vooruit. Hij vroeg mij of ik een idee had en of ik daar een beeld bij had. X geeft je hoop en laat je zien wat je kunt doen. Hij is vriendelijk en dat helpt. Heel anders dan de reclassering die hard en zakelijk zijn.'*

X zorgde er ook voor dat het contact tussen M. en zijn moeder weer werd hersteld. Zijn moeder was heel boos op hem. Toch stemde ze uiteindelijk in met een bezoek van AJID. De begeleider, X, bezocht zijn moeder en sprak uitgebreid met haar. De begeleider, X, zorgde ervoor dat het contact tussen M. en zijn moeder weer hersteld werd. *'De weg was weer open en daarna kon ik weer doorrijden.'* Ook het contact met zijn broertje en zusje werd daarmee weer hersteld. Zijn directe familieleden zochten hem weer enkele keren op in de gevangenis.

Samen met X maakt hij in de gevangenis een plan voor als hij uit de gevangenis komt. Dat plan, vertelt hij achteraf, is bijna helemaal uitgevoerd zoals we het hebben bedacht. *'Een betere toekomst met school, een opleiding afmaken, werk, trouwen, huis. Eigenlijk alles.'* De plannen werden opgesteld en iedere maand besproken. Hij wilde een opleiding gaan doen, hij wilde zelfstandig wonen en hij wilde de contacten met de verkeerde vrienden verbreken. De begeleider, X, kwam dan bij hem op bezoek en dan spraken ze hierover. De begeleider, X, was voor hem iemand die vooruit keek. En de begeleider, X, sprak nooit over het verleden en over wat hij had gedaan. *'Dat wilde ik juist ook afsluiten.'* Hij schreef zijn levensverhaal, stelde een CV op met zijn vaardigheden en competenties en bracht zijn probleem in kaart.

7.2.4. *Na de gevangenis*

De dag dat hij vrij kwam is hij eerst naar huis gegaan. Maar een paar uur later zat hij al op het kantoor van de begeleider van Allochtone Jongeren In Detentie, X. In die periode heeft hij hele dagen van alles met de begeleider, X, geregeld. Met X heeft hij zich ingeschreven bij het CWI zodat hij weer een uitkering kreeg. Ze zijn samen naar het uitzendbureau gegaan en hebben hem ingeschreven voor tijdelijk werk. Ze zijn ook op zoek gegaan naar huisvesting. Daarvoor gingen ze naar Helmond Actief waarmee AJID een relatie heeft als een ex-gedetineerde zelfstandig wil wonen. *'In deze periode heb ik hele dagen met hem van alles geregeld.'*

Nadat de belangrijkste zaken waren geregeld en M. weer tijdelijk werk vond werden de contacten wat minder. Maar ze hadden nog steeds wekelijks contact met elkaar. *'Als je op die leeftijd een paar jaar in de gevangenis hebt gezeten, weet je werkelijk niks meer te regelen. Het is dan goed als er iemand is die je daar dan bij helpt.'*

Met M. is het verder goed gegaan. Hij is niet meer met de politie of het Openbaar Ministerie in aanraking gekomen. Hij vond vrij snel werk en kreeg verkering. Niet veel later is hij met haar gaan samenwonen. *'Ik ben niet meer met de politie in aanraking geweest. De begeleider, X, heeft mij de weg gewezen. Ik reed in een oude auto. Ik kon blijven doorrijden met alle risico's. Maar ik kreeg ook hulp om uit te stappen. En dat is belangrijk want in de gevangenis doe je veel contacten op. Je kunt zo wat afspreken met je buurman. Je krijgt er een heel crimineel netwerk bij in de gevangenis. X heeft veel voor mij betekend. Als het dan niet goed gaat, schaam je je. Dat doe je niet zo snel. Hij geeft tijd, hij geeft vriendschap.'*

M. nam meestal zelf contact op met de begeleider, X. Hij kon hem bellen. Of ze maakten afspraken voor de volgende keer. Soms schreven ze elkaar. In het begin hadden ze veel contact met elkaar. De begeleider, X, heeft M. nog twee à drie jaar begeleid. Natuurlijk niet meer zo intensief, maar toch maakten ze nog steeds afspraken met elkaar.

7.2.5. Terugblik

Met M. gaat het op dit moment goed. *‘Ik heb werk, een vaste baan. Ik heb een vrouw en een kind. Ik heb een huis. Ik ben dankbaar. Wat wil ik nog meer?’* Al met al kijkt hij heel tevreden terug op de begeleiding die hij heeft gekregen van AJID. Hij zou niet durven zeggen hoe het anders zou zijn gegaan. *‘In ieder geval zou ik makkelijker om te praten te zijn geweest.’* Als hij AJID vergelijkt met andere projecten, vindt hij dat het bij die andere projecten veel zakelijker is dan bij AJID. *‘Daar geven ze niet om jou. Ik vind dit ook een goed project. Bij reclassering ga ik meteen vloeken. Daar loopt het altijd fout. Hier staat de deur altijd open, soms bel je op. Er is altijd tijd.’*

‘Vertrouwen’ is een woord dat regelmatig terugkomt wanneer M. over AJID spreekt. De begeleider van Allochtone Jongeren In Detentie belt altijd terug en hij regelt zaken vaak meteen. *‘Ja, vertrouwen is het belangrijkste omdat je overal met hem over kunt praten.’* Maar de AJID-begeleider is voor hem geen vriend. De jongere praat hier wel over vriendschap omdat de begeleider altijd zijn best doet voor hem. *‘Hij wil je helpen, hij wil jou zien vooruitgaan. Waar het om gaat is tijd en ervaring. Niet alles is uit boeken te halen. Men moet naar mensen kijken anders gaat het fout.’*

7.3 Onderzoek onder jongeren

‘Hij geeft een hand, vraagt hoe het is en wil dat ook weten’

In het huidige onderzoek hebben twee verschillende medewerkers van BJ Brabant 25 jongeren geïnterviewd. Van de ondervraagden kreeg de cliënt die het eerste begeleid werd al in 2004 begeleiding en de laatste cliënt krijgt sinds september 2008 begeleiding. Van de jongeren die zijn geïnterviewd is het bij sommigen onduidelijk of zij nu nog steeds actief begeleid worden. Het AJID begeleidde 14 van hen meer dan twaalf maanden. De rest wordt nu nog begeleid, de begeleiding werd na een half jaar tot een jaar gestopt (twee jongeren) of de begeleiding duurde drie à zes maanden (twee jongeren). In een geval duurde de begeleiding minder dan drie maanden.

7.3.1. *De onderzoeksgroep*

Van de jongeren die zijn geïnterviewd zijn zeventien jongeren van Marokkaanse afkomst, twee Nederlandse jongeren, een jongere komt uit Indonesië, twee jongeren komen van de Nederlandse Antillen, twee uit Suriname en een jongen komt uit Turkije.

Acht van de vijftientig jongeren hebben vóór de laatste keer dat ze in de gevangenis zaten al eerder gevangen gezeten. Twee jongens zelfs vijf keer. Tijdens de laatste detentieperiode zijn deze jongeren met AJID in contact gekomen. Sommige jongens zaten enkele weken vast. Eén jongere zat meer dan 3,5 jaar vast. De meeste jongens zaten gevangenisstraffen van enkele maanden uit.

7.3.2. *Gezin, school, omgeving*

Om een idee te krijgen van het sociale netwerk van de jongeren hebben wij gevraagd naar het contact met de ouders, school en vrienden. Eén jongere heeft het contact met zijn ouders verbroken, een andere jongere heeft op dit moment geen contact met zijn ouders. Eén jongere is door zijn moeder opgevoed maar zij overleed enkele jaren geleden. De andere jongens geven aan nog veel en regelmatig contact te hebben met hun ouders. De jongens hebben dagelijks en in ieder geval meerdere keren per week contact met hun ouders. Vier jongens wonen na de gevangenisstraf nog steeds bij hun ouders in.

Daarnaast wilden wij weten of de familie betrokken wordt bij een AJID-traject. Vijf jongens vertellen dat AJID contact heeft gelegd met hun ouders. In enkele gevallen is het contact tussen de jongen en zijn ouders, dat door de gevangenisstraf was verbroken, weer hersteld. Echter, de andere jongens vertellen dat er geen contact is geweest tussen AJID en hun ouders. Vaak zijn de ouders wel op de hoogte van wat AJID doet of brengen de jongens dit zelf bij de ouders onder de aandacht.

Vier jongens gingen nog naar school toen ze hun misdaad begingen en in de gevangenis terecht kwamen. Geen enkele school hield de contacten met de jongere warm. De andere jongeren waren, vaak al langere tijd, van school af. Ze werkten en verloren door de gevangenisstraf hun baan. Ook al pikken sommigen na de gevangenis weer een opleiding op, ze zitten nauwelijks nog op school. *'Ik wilde weer*

terug naar school. We konden niet veel doen in verband met mijn strafblad. Ik werd niet meer toegelaten op een school. Toen probeerden we maar werk te vinden. Ik heb mij ingeschreven bij het uitzendbureau en bij het CWI en we hebben een uitkering aangevraagd. Maar helaas heeft dat nog geen resultaat gehad.'

Bij de vraag wie er een belangrijke rol speelt in hun leven gaven enkele jongeren aan dat zij, soms tijdelijk, geen contact met hun ouders hebben. Voor bijna alle andere jongeren spelen de ouders een belangrijke rol in hun leven. Soms geven ze aan dat ze een speciale band met hun moeder hebben, maar bijna voor alle jongens spelen de ouders nog een belangrijke rol. Daarnaast noemen veel jongeren de begeleider als steunpilaar in hun omgeving. Ook noemen ze vrienden, maar dan gaat het vaak om een kleinere groep van drie vrienden. Enkele jongens hebben een speciale band met hun broer, zus of een oom. Een jongen noemt zijn speciale band met God.

7.3.3. Het eerste contact met AJID

'Ik heb kennis gemaakt met [de begeleider] en uitleg gekregen over het project. We hebben gesproken over de toekomst en daar al afspraken over gemaakt. Tijdens de gesprekken hebben we veel aandacht besteed aan de vraag hoe ik zou moeten omgaan met mijn slechte vrienden.'

Eén jongen kreeg pas na de gevangenis contact met AJID bij BJ Brabant, een instelling die hij eigenlijk al jarenlang kende. De andere jongeren kwamen allemaal in de gevangenis met AJID in aanraking.

De manier waarop jongeren de eerste keer over AJID hoorden verschilt.

'[de begeleider] kwam bij mij op bezoek. Bij het eerste gesprek luisterde [de begeleider] alleen maar. Hij wilde niks horen van wat ik had gedaan. Hij wilde alleen maar weten wat hij voor mij kon doen. Dat was gezellig. En een maand later kwam hij weer langs. Hij hielp mij eerst met mijn rotzooi opruimen, schulden enz. Daarna gaf hij mij informatie over alle mogelijkheden. Ik wilde graag in autobranche gaan werken.[de begeleider] kwam erachter dat dat kon in

een andere PI. Hij wees mij hierop en ik kwam op een wachtlijst te staan. Dat ging uiteindelijk niet door vanwege bezuinigingen van de overheid. Maar belangrijk was dat [de begeleider] mij heeft geholpen met het uitstippelen van een traject.'

Sommigen werden door familie of vrienden geattendeerd op het project en bij een aantal bracht de begeleider van AJID zelf hen voor het eerst met het project in contact. In de meeste gevallen hoorde de jongere via een medewerker van een andere instelling waar zij hulp kregen (maatschappelijk werk, straathoekwerk, reclassering) over het bestaan van AJID. Uitgebreide informatie over de inhoud van het programma kwam bij zeventien van de jongeren van de begeleider zelf en in een aantal gevallen door mond-tot-mondreclame of via de folder.

Begeleiding van AJID is vrijwillig en het is soms moeilijk deelname aan dit soort projecten te stimuleren, vooral als het gaat om ex-gedetineerde jongeren. Wij hebben daarom de jongeren gevraagd wat de reden is dat zij met AJID in zee gingen. De antwoorden zijn uiteenlopend, maar er is een aantal hoofdredenen te onderscheiden. Het blijkt dat het project AJID en de begeleider anders overkomen dan andere projecten en hulpverleners. De begeleider vertelt bij de kennismaking over zijn eigen verleden, iets wat jongeren waarderen en wat vertrouwen wekt. Hij vraagt echter niet naar het verleden van de jongeren. De begeleider neemt de jongeren serieus en hij is eerlijk. Bij een jongen was de begeleider van AJID de zesde hulpverlener in twee maanden die hem wilde helpen. Allen hadden ze tot nog toe niets bereikt, maar de begeleider van AJID wist deze jongen toch te overtuigen. Ook gaven de jongeren aan dat zij juist met AJID aan de slag wilden gaan omdat AJID niet als een verplichting voelt, zoals de reclassering. *'Bij AJID is het hulpverlening op maat in tegenstelling tot bijvoorbeeld de reclassering. AJID is aangepast op de wensen van de jongere. Er wordt je een spiegel voorgehouden en mogelijkheden geboden.'* De begeleider komt in spijkerbroek, hij is anders dan de rest. En hij vertelt over AJID als een project waarin 'niks moet; alles mag'. Het project en de begeleider spreken de jongeren aan.

Een tweede, even belangrijke reden die jongeren noemden om met AJID in zee te gaan, is dat ze hulp nodig hadden, ze waren eenzaam en zouden het alleen niet redden. Deze jongeren weten niet

hoe ze zelf hun leven weer op de rails moeten krijgen en zien in AJID een kans.

Ten slotte was er een enkele jongere die op het aanbod van AJID inging omdat hij hoopten op die manier strafvermindering of een taakstraf te krijgen.

7.3.4. De begeleiding tijdens de periode in detentie

Tijdens de periode in detentie kwam de begeleider op bezoek, regelde zaken voor de rechtsgang of zorgde voor een advocaat. Het kwam ook voor dat de begeleider de financiën regelde of dat hij het papierwerk deed waar deze jongeren zelf moeite mee hebben. Vaak gaf de begeleider informatie. Maar vooral stond hij tijdens deze bezoeken in de gevangenis stil bij de toekomst van deze jongens. Het ging om de vraag wat ze willen gaan doen na gevangenschap. Gedurende deze bezoeken spraken ze over een opleiding die de jongeren wilden volgen, of over wat ze straks willen gaan doen als ze vrij komen. Ook de mogelijke woonruimte voor de jongere kwam ter sprake, evenals een uitkering en inkomen.

Acht jongeren kregen meer dan een half jaar lang in de gevangenis begeleiding. Vier jongens kwamen pas de laatste maand van hun gevangenisstraf met AJID in contact. AJID begeleidde de andere jongens vanaf een tijdstip in het laatste halfjaar tot laatste kwartaal. AJID bezocht de helft van de jongeren niet vaker dan eens in de maand. De andere jongens geven aan vaker contact te hebben gehad. Van deze jongens geven zelfs de meeste jongens aan meer dan één keer per week contact te hebben gehad.

7.3.5. De begeleiding na detentie en de relatie met de begeleider

‘Hij is een goede begeleider, ik kan goed met hem praten en er is een soort van vriendschap ontstaan.’

In de periode na detentie hebben de jongeren in de meeste gevallen een (paar) keer per week contact met de begeleider van AJID. Hij is volgens de respondenten meestal of altijd goed bereikbaar en hij heeft bijna altijd tijd voor hen als zij daarom vragen. Wanneer hij geen tijd heeft maakt hij direct een nieuwe afspraak. Het meeste contact gaat telefonisch of face-to-face en de cliënt en begeleider

nemen even vaak contact op met elkaar.

Twintig van de ondervraagde jongeren vertrouwen de begeleider van AJID volledig; drie vertrouwen hem een beetje. De manier waarop de jongeren de relatie met hun begeleider omschrijven is in de meeste gevallen als een vriendschap. De meeste jongeren geven aan dat zij een vertrouwensband hebben met de begeleider, gebaseerd op gelijkheid. Hij steunt hen en ze kunnen bij hem terecht voor een praatje.

Wij hebben de jongeren ook gevraagd wat zij goed vonden aan de begeleiding door AJID. Alle jongeren waren zeer tevreden. Opnieuw kwam naar voren dat het vertrouwen dat de begeleider schenkt belangrijk voor hen is. Zij ervaren dat hij met liefde met hen omgaat en zich volledig voor hen inzet. *'[de begeleider] zet zich voor honderd procent in en hij wil de problemen echt oplossen.'* Hij is vriendelijk voor de jongeren, luistert, hij lacht met ze en gaat op informele wijze met hen om, er zijn geen verplichtingen. *'Hij behandelt me normaal, als een mens. [de begeleider] heeft geen vooroordelen.'* De meeste jongeren vinden dat er niets verbeterd kan worden aan de omgang. *'Ik heb nooit klachten over hem gehad. Hij weet hoe je jongeren moet aanspreken en hij tikt je niet op de vingers.'* Eén jongen zegt dat hij het soms niet prettig vindt als er grapjes gemaakt worden over het delict dat hij heeft gepleegd en dat de begeleider af en toe meer voor hem zou kunnen doen. Daarnaast was er een jongen die opmerkte dat er maar één begeleider is van AJID; als hij ziek is, is er geen vervanger. Ten slotte is er nog een jongere die aangeeft dat er meer tijd zou moeten zijn voor de gesprekken in de gevangenis.

7.3.6. *Activiteiten*

'X. (begeleider) heeft alles gedaan op alle mogelijke manieren om me te helpen. Van het maken tot afspraken en meegaan naar instanties tot het regelen van een uitkering waar ik eigenlijk geen aanspraak meer op kon maken. Ik kan met alles bij hem terecht.'

Negentien jongeren geven aan dat zij zelf bepalen wat ze gaan doen met de begeleider en welke acties zij ondernemen om hun leven weer op de rails te krijgen. Het is dan wel zo dat de begeleider ad-

vies geeft over wat de jongeren het beste kunnen doen. Vijf jongeren geven aan dat de begeleider en zichzelf daar even leidend in zijn.

Wij hebben de jongeren gevraagd wat zij wilden bereiken nadat ze vrij kwamen, wat hun doelen waren en waar ze samen met AJID aan wilden werken. De meeste jongeren willen een opleiding, werken en uiteindelijk huisje, boompje, beestje. De begeleider heeft hen geholpen op het rechte pad te blijven door met hen te praten over de toekomst, maar ook door met familie te praten om de relatie te herstellen. In een enkel geval zorgde de begeleider er zelfs voor dat de partner van een jongen een uitkering kreeg net voordat hij weer de gevangenis in moest. Ook kan de begeleider de jongeren helpen om niet opnieuw in aanraking te komen met eventuele verkeerde vrienden.

Wat de begeleider (direct) na vrijlating concreet met de jongeren doet is veelal het regelen van praktische zaken. *'Als je op die leeftijd een paar jaar in de gevangenis hebt gezeten weet je werkelijk niks meer te regelen. Het is goed als er iemand is die je dan helpt.'* Samen met de begeleider schrijven de jongeren zich in bij de gemeente, ze zoeken een woning, regelen een uitkering, zoeken werk, regelen een opleiding, regelen schuldsanering, regelen het papierwerk (verzekeringen) of schrijven een sollicitatiebrief. Daarnaast gaat de begeleider mee naar instanties zoals de reclassering. Een enkele keer heeft hij geholpen met het indienen van een verzoek tot gratie.

7.3.7. Resultaten van de begeleiding

'Ik ben sinds drie weken vrij en heb toch al het nodige bereikt: ik heb een daklozenuitkering, er zijn afspraken gemaakt met o.a. TZW, mijn bankzaken zijn op orde en ik heb een postadres.'

Zeventien jongeren geven aan dat zij zich sterker voelen door de begeleiding van AJID. Vier jongeren zeggen dat ze zich een beetje sterker voelen en bij drie van de respondenten heeft de begeleiding van AJID geen invloed gehad op hoe sterk ze zich voelen.

Bij de vraag wat de jongeren hebben bereikt geeft meer dan de helft aan dat zij werk, een opleiding of een woning hebben gevonden. Ook het feit dat zij hun leven weer op de rails hebben en

niet zijn teruggevallen in hun oude gedrag is voor de meesten een belangrijk resultaat. *'AJID was voor mij een sociale controle, daardoor bleef ik op het goede pad.'* Een enkeling heeft meer zelfkennis gekregen en een positieve draai aan het leven kunnen geven: *'Zelfkennis, zelfstandigheid, en ik heb geleerd om positiever naar dingen te kijken.'*

Wij vroegen ook wat er volgens hen niet gelukt zou zijn als ze geen begeleiding van AJID hadden gekregen. Een groot deel van de jongeren geeft aan dat zij zonder de begeleiding van AJID weer het verkeerde pad op gegaan zouden zijn, dat zij opnieuw met de slechte vrienden in aanraking zouden zijn gekomen; de gesprekken met de begeleider hielpen jongeren om vertrouwen in zichzelf te krijgen en de juiste keuzes te maken. *'Zonder de steun die ik van AJID heb gekregen, was ik misschien de verkeerde kant op gegaan en had ik misschien weer voor mijn vrienden gekozen.'* Daarbij zouden zij veel praktische zaken niet zelf kunnen regelen, vooral omdat papierwerk te ingewikkeld is, deze jongeren vaak moeilijk bij instanties binnenkomen en zij, als zij dan binnen zijn, van het kastje naar de muur worden gestuurd. *'Bepaalde zaken wist ik gewoon niet. Hoe vraag je een uitkering aan? Hoe kom ik van mijn schulden af? enz. [de begeleider] heeft me hierbij geholpen en ik heb er veel van geleerd. Ik ben zelfstandiger geworden. Zonder AJID had ik nu nog steeds schulden.'*

Dat de jongeren vertrouwen hebben in AJID wil niet zeggen dat ze meer vertrouwen hebben gekregen in de hulpverlening in algemene zin. Dertien jongeren zeggen nog steeds geen vertrouwen te hebben in andere hulpverleningsinstanties en sommige geven zelfs aan dat het wantrouwen erger is geworden omdat ze nu vergelijkingsmateriaal hebben. *'Ik ben door de reclassering begeleid. [de begeleider] helpt je écht. Bij de reclassering heb ik het gevoel dat je meer een nummer bent in plaats van een persoon.'* Als slechte ervaringen noemen de jongeren dat zij zich een nummer voelen (ook bij het algemeen maatschappelijk werk), de 9 tot 5 mentaliteit bij andere instellingen, het werken uit een boekje en het verplichtende karakter, vooral van de reclassering. *'De reclassering kijkt alleen maar wat je doet en maakt daar een rapport van. [de begeleider] helpt je die*

dingen allemaal te doen om er beter van te worden.'

Ten slotte konden jongeren aan het einde van het interview nog opmerkingen maken of aanvullingen geven. Het merendeel van de jongeren gaf aan dat AJID uitgebreid moet worden door heel Nederland. Het project stimuleerde jongeren door de behulpzame en vriendelijke begeleiding. Een jongen zei dat er meer opvangplekken, in de vorm van huisvesting, moeten zijn voor jongeren die uit detentie komen.

7.3.8. Na de gevangenis

Op de vraag of ze na de gevangenis bepaalde mensen uit de weg gaan antwoorden enkele jongeren heel duidelijk: vrienden met wie ze in de problemen zijn geraakt mijden ze liever. *'Mensen met wie ik slechte ervaringen heb gehad ga ik liever uit de weg nu. Daar heb ik geen contact meer mee.'*

Een ander deel van de jongens zegt dat ze niemand uit de weg gaan of niemand uit de weg hoeven te gaan. De contacten met hun oude 'verkeerde' vrienden zijn sowieso verbroken. *'Die oude vrienden van mij zie ik niet meer'* of *'Ik heb geen contact meer met mijn vrienden van vroeger.'*

Jongens zeggen dat de vrienden waar ze veel mee omgaan weten van het bestaan van AJID. Sterker nog, een groot aantal van deze vrienden heeft zelf ook contact met AJID.

7.3.9. Contacten met politie

Van de 25 jongens die wij gesproken hebben geven vijftien jongens aan niet meer met politie en of justitie in aanraking te zijn geweest. Één jongen zegt ten onrechte weer met de politie (of justitie, maar dat is onduidelijk) in aanraking te zijn gekomen. Maar hiervoor heeft hij achteraf een schadevergoeding ontvangen. Van de jongens die zeggen weer politiecontacten te hebben gehad zijn er twee aangehouden voor een verkeersdelict. Zes jongens zijn weer met justitie in aanraking geweest vanwege vechtpartijen (twee jongeren), inbraak (twee jongeren), huiselijk geweld, drugs en mishandeling.

7.3.10. Terugkijken op AJID

'Ik heb alleen maar positieve dingen over het project. AJID is laagdrempelig en ze maken goed contact met de jongeren. AJID geeft een goede steun in de rug om op het goede pad te blijven.'

Alle jongens die wij hebben gesproken zijn ervan overtuigd dat AJID een goed project is. Ze geven daar verschillende redenen voor. AJID houdt zich bezig met het leven na de gevangenis, AJID is betrokken bij de samenleving en zoekt naar een oplossing, ze geven goede adviezen, je kunt er je verhaal kwijt, je krijgt er steun, je leert je hoofd te gebruiken, AJID houdt een spiegel voor en schetst mogelijkheden. AJID verandert je leven en pakt dit aan.

'Het AJID is een goede ervaring geweest en heeft mij erg geholpen. Ik ben er heel dankbaar voor!'

'Het AJID en X (projectleider) hebben een perfecte invloed op mijn leven gehad. Het is een goede stimulatie!'

'Iedereen bij AJID is vriendelijk. Ik kon altijd terecht. AJID is voor mij erg behulpzaam geweest.' en, ten slotte,

'Het enige wat ik wil zeggen is 'Hartelijk Bedankt! Petje af!'.'

8. *De resultaten*

8.1 *Vertekende resultaten*

Na een korte voorbereidingsperiode is het project Allochtone Jongeren in Detentie op 1 januari 2003 van start gegaan. Toen het project begon wilden politie en justitie geen gegevens beschikbaar stellen over de situatie van jongeren uit Helmond die in de gevangenis zaten. Informatie over de plaats waar deze jongeren iets hadden gedaan, wat ze hadden gedaan en wanneer ze zijn veroordeeld was niet voorhanden. Omdat de AJID-projectleiding er vanaf het begin op gespist was inzicht te kunnen geven in het resultaat van het programma werden er wel afspraken gemaakt in overleg met de stuurgroep die in die tijd het project begeleidde. Zij spraken met de politie af dat AJID namen van jongeren zou doorgeven aan de politie zodat de politie, op haar beurt, de recidivecijfers van de deelnemers kon bijhouden. Zo is de eerste jaren gewerkt en zo werd steeds de informatie in het systeem van de politie nagezocht.

Het is nu wel duidelijk dat de hierbij gehanteerde definitie van recidive afweek van de definitie die op andere plaatsen en landelijk gebruikelijk is. Er werd gesproken over recidivecijfers waarbij deze werden beperkt tot detentierecidive. Alleen de jongens die na hun gevangenisstraf weer in de gevangenis terecht kwamen werden als recidivist aangemerkt. Dat was ook de reden dat het recidivepercentage op 9% uitkwam: 9% van de begeleide jongeren kwam weer opnieuw in de gevangenis terecht. Dat percentage ligt (ver) beneden de landelijk bekende recidivepercentages. Uiteraard waren de projectmedewerkers zelf enthousiast over de gekozen werkwijze en de resultaten die dit opleverde. Ook van buiten kwam er steeds meer belangstelling voor dit preventieproject. De recidivecijfers werden in

deze jaren niet ter discussie gesteld en niemand plaatste vraagtekens bij de manier van effectmeting.

Onlangs nog (26 januari 2009) werden deze positieve resultaten trots gepresenteerd toen staatssecretaris Albayrak op bezoek was in Helmond en AJID expliciet aandacht kreeg. De diapresentatie is weergegeven in bijlage H.

Na afloop van deze presentatie sprak de coördinator van het lokale Veiligheidshuis de medewerkers aan. Hij zette vraagtekens bij de cijfers die zojuist waren gepresenteerd. Hij vroeg zich af of deze cijfers wel op een betrouwbare manier waren verzameld. Zou dit lage percentage niet samen kunnen hangen met de beperkte definitie van recidive die werd gehanteerd in Helmond?

Afgesproken werd om opnieuw naar de resultaten van de afgelopen jaren te kijken. De gegevens van de 69 jongeren (dus van alle jongeren die van 1 januari 2003 tot 1 januari 2009 waren begeleid door AJID) werden opnieuw gecontroleerd. Daar waar informatie ontbrak werd deze toegevoegd. Politiegegevens en gegevens van het OM werden beide op een rij gezet en er werd een zo volledig mogelijk databestand gemaakt. Hierbij werd de hulp ingeroepen van het lokale Veiligheidshuis.

Uit dit onderzoek (Marsman & Dirckx, interne notitie, 2009) bleek het volgende:

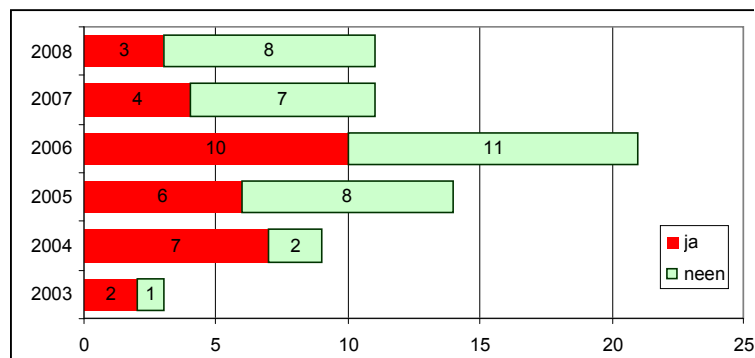
In de periode 1 januari 2003 - 1 januari 2009 heeft, volgens de statistieken van BJ Brabant, AJID in totaal 69 jongeren begeleid. De begeleiding van jongeren werd in de volgende jaren opgestart:

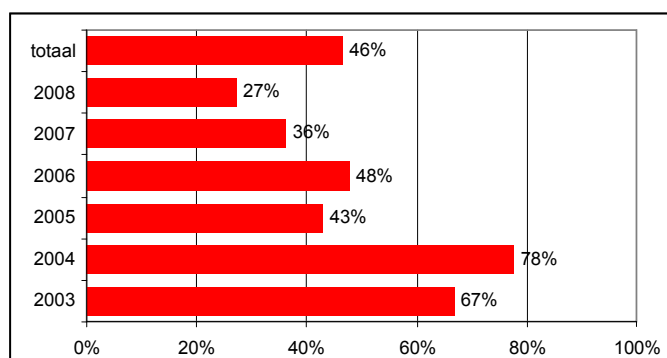
	Aantal
2003	3
2004	9
2005	14
2006	21
2007	11
2008	11
Totaal	69

Belangrijk bij onderzoek naar recidive is, zoals gezegd, de definitie die bij het vaststellen van recidive wordt gehanteerd. De onderzoekers definiëren dit nu als volgt:

'Er is sprake van recidive nadat een jongere die bij BJ Brabant in beeld is gekomen opnieuw veroordeeld wordt voor een misdrijf door de Politierechter en/of meervoudige kamer. Indien er wel een dossier bij de Politierechter of meervoudige kamer is maar er is nog geen onherroepelijk vonnis dan wordt dit toch meegerekend tot recidive. Dit betreffen zaken die in 2008 zijn gepleegd maar nog niet zijn afgehandeld.'

Op basis van dit onderzoek stellen deze onderzoekers vast dat 32 van de 69 jongeren die deelnamen aan het AJID-project kunnen worden bestempeld als recidivist. Dit betekent dat 46% van de jongeren vroeg of laat opnieuw in de fout gaat. Naarmate het langer geleden is dat een jongere als delinquent in beeld kwam, is de kans groter dat hij opnieuw in de fout is gegaan. Recidivisten per jaar dat de jongeren bij BJB in beeld kwamen (in aantal en %).

De tijd voordat deze jongeren opnieuw een misdrijf plegen varieert van zeven dagen tot ongeveer 3,5 jaar. Deze tijdsduur is bepaald aan de hand van het eerste politiedossier waarin de jongere als verdachte genoteerd staat. Gemiddeld duurt het 442 dagen, ruim een jaar, voordat de jongeren voor de eerste keer een politiedossier hebben waarbij ze staan genoteerd als verdachte.

Aantal dagen voordat jongeren recideerden per jaar dat de jongeren bij BJB in beeld kwamen (in aantal en percentage).

	In dagen		In jaren	
	eerste politiedossier als verdachte	eerste veroordeling	eerste politiedossier als verdachte	eerste veroordeling
2003	824	1.082	2,3	3,0
2004	690	887	1,9	2,4
2005	542	674	1,5	1,8
2006	355	648	1,0	1,8
2007	321	258	0,9	0,7
2008	77	-	0,2	-
Totaal	442	704	1,2	1,9

Bij nadere analyse van deze gegevens bleken er toch ook nog veel onduidelijkheden te zijn over de onderzochte groep. De onderzoekers hebben met enkele aannames gewerkt om toch tot deze conclusies te komen. (Zo werden twee jongeren die nog niet veroordeeld waren in 2008 toch als recidivist aangemerkt omdat de onderzoekers verwachtten dat ze in 2009 veroordeeld zullen worden). Het bleek niet

mogelijk om in de tussentijd alle relevante gegevens van deze betrekkelijk kleine onderzoeksgroep te achterhalen. Een helemaal reëel beeld leveren deze gegevens niet op. Dat maakt een vergelijking met landelijke cijfers ingewikkeld.

8.2 *Landelijk onderzoek*

Recidiveonderzoek is een bekende methode om de effectiviteit van preventieve interventies te onderzoeken. Nederland is een van de landen waar recidiveonderzoek periodiek, op nationale basis en gestandaardiseerd plaatsvindt. Het Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum (WODC) voert deze onderzoeken uit en haalt de data uit de Onderzoeks- en Beleidsdatabase Justitiële Documentatie. Dit bestand wordt iedere drie maanden ververst. De recidivemonitor gebruikt hierbij alleen de data van het Openbaar Ministerie. Van elke strafzaak is opgenomen wanneer en bij welk parket de zaak werd aangemeld, om welk delict het ging en hoe en door welke instantie de zaak is afgedaan.

Het gaat bij dit gestandaardiseerde recidiveonderzoek alleen om criminaliteit die bij het Openbaar Ministerie voorkomt in hun registratie. Niet vervolgte criminaliteit en kleine overtredingen (zoals te hard rijden) vallen hierbuiten. Het gaat om misdrijven.

Belangrijke begrippen in het recidiveonderzoek zijn deelname (prevalentie), frequentie, ernst en snelheid. Het gaat om de vraag of jongeren hebben gerecidiveerd, hoe ze hebben gerecidiveerd, wanneer de recidive plaatsvond en hoe ernstig het delict was.

Prevalentie:

Het gaat hier om de vraag of er een nieuw delict is. Op individueel niveau is het antwoord ja of nee. Op groepsniveau geeft een percentage dit weer. Daarbij is er in recidivestudies altijd een termijn waarover delicten worden onderzocht. Hoe langer deze periode is, hoe langer de periode dat jongeren 'at risk' zijn voor recidive. Belangrijk is het beginpunt (het moment waarop de straf werd opgelegd).

Verder is het belangrijk de duur van het onderzoek goed voor

ogen te houden. (Dat zou in deze studie het begin van AJID kunnen zijn tot en met nu: 1 januari 2003 tot 1 januari 2009 (bij voorkeur in hele jaren uitgedrukt).

Voorts is het natuurlijk belangrijk wat onder 'recidive' wordt verstaan: is dat gevangenisstraf, is dat een overtreding van het Wetboek van Strafrecht, zijn dat andere overtredingen (zoals van verkeersregels die er weer buiten vallen)? We moeten weten om welke recidivecijfers het gaat. Het gaat daarbij alleen om de cijfers van het Openbaar Ministerie.

Frequentie:

Verder moeten we weten hoe vaak een jongere heeft gerecidiveerd, uitgedrukt in het aantal keren. Per persoon wordt het aantal keren geteld dat hij/zij heeft gerecidiveerd (processen verbaal als het over politiecijfers gaat, strafzaken als het over het OM gaat). Op groepsniveau kun je dan ook weer over gemiddelden praten.

Snelheid:

Bij recidivesnelheid gaat het om de vraag hoe lang het heeft geduurd voordat de recidive plaatsvond. Daarvoor is het natuurlijk belangrijk te weten wat de pleegdatum of de pleegperiode is. Dat kan uitgedrukt worden in dagen tussen vrijlating en recidive.

Ernst:

Tot slot is het belangrijk iets over de ernst te weten. We onderscheiden:

- algemene recidive: alle strafzaken volgend op de uitgangszaak, niet eindigend in een vrijspraak, technisch sepot of een andere technische uitspraak naar aanleiding van enig misdrijf ongeacht de aard of ernst daarvan;
- ernstige recidive: strafzaken volgend op de uitgangszaak, niet eindigend in vrijspraak, technisch sepot of een andere technische uitspraak, naar aanleiding van enig misdrijf met een wettelijke strafdreiging van minstens vier jaar;
- zeer ernstige recidive: strafzaken volgend op een uitgangszaak, niet eindigend in vrijspraak, technisch sepot of een andere technische uitspraak, naar aanleiding van enig misdrijf met een

wettelijke strafdreiging van minstens acht jaar.

Op de website van het WODC (wodc.nl/recidivemonitor) zijn de landelijke percentages algemene recidive te vinden van de uitgestroomde ex-gedetineerden voor de jaren 1996-2004. De cijfers zijn te verdelen naar leeftijdscategorieën. Voor ons doel moeten we het gewogen gemiddelde nemen voor de twee 'jongste' leeftijdsgroepen. Dit hebben we gedaan voor de jongeren die zijn uitgestroomd uit detentie in 2003 en 2004. Recentere gegevens zijn er niet, zodat we de gegevens van AJID-jongeren alleen maar met deze cijfers kunnen vergelijken. Voor een goede vergelijking, zo merken de onderzoekers van het WODC nog op, moeten we uiteraard dezelfde methodiek hanteren als die bij de Recidivemonitor.

Prevalentie van algemene recidive onder ex-gedetineerden uitstroomjaar 2003 naar leeftijd bij uitstroom:

Categorie	N	1	2	3	4
Tot 20 jaar	966	48,6	61,3	66,4	69,4
20-24 jaar	3.832	41,7	54,0	60,3	63,2

Prevalentie van algemene recidive onder ex-gedetineerden uitstroomjaar 2004 naar leeftijd bij uitstroom:

Categorie	N	1	2	3
Tot 20 jaar	1.045	47,9	62,4	68,8
20-24 jaar	4.637	40,9	54,0	59,5

8.3 *Vergelijking*

We moeten uiterst voorzichtig zijn bij het vergelijken van de recidivecijfers van AJID met landelijke cijfers. Het bestand van AJID is niet compleet en geeft alleen totaalcijfers (en geen cijfers per jaar). Landelijk zijn alleen de prevalentiecijfers tot en met uitstroomjaar 2004 bijgewerkt. Maar enkele zaken vallen wel op:

- het prevalentiecijfer voor recidive van AJID-jongeren neemt over de jaren af. Dat heeft te maken met het feit dat zeker jongeren

die de laatste twee jaar zijn uitgestroomd nog 'at risk' zijn. Maar dan nog is dat percentage voor het eerste jaar lager.

- Het totale AJID recidivepercentage (46%) komt redelijk overeen met het landelijke recidivepercentage van jongeren gedurende het eerste jaar na uitstroom (47,9% voor jongeren tot 20 jaar en 40,9% voor jongeren van 20-24 jaar, uitstroomjaar 2004). Maar die landelijke percentages nemen na het eerste jaar nog verder toe (tot 68,8% voor jongeren tot 20 jaar en 59,5% voor jongeren tussen 20-24 jaar, uitstroomjaar 2004).
- Het percentage van 9% dat AJID tot op heden heeft gehanteerd is veel te laag. Mogelijk dat de nieuwe cijfers (hoe beperkt ook) tegenvallen in het perspectief van bestuurders en financiers. We merken echter wel op dat de prevalentiecijfers van recidive onder ex-gedetineerden in Nederland erg hoog liggen. AJID lijkt toch een substantiële bijdrage te leveren aan een reductie hiervan.
- Tegelijkertijd is het nodig om de recidivecijfers beter en nauwkeuriger bij te houden. Het is wenselijk om hierbij de methodiek van de recidivemonitor te volgen. Daarmee kunnen in de toekomst de cijfers goed naast elkaar worden gezet en is een goede inschatting mogelijk van de bijdrage die AJID levert aan het terugdringen van de recidive onder allochtone ex-gedetineerde jongeren, het uiteindelijke doel van dit programma.

9. *Literatuur*

Henggeler, S.W., Mihalic, S.F., Rone, L., Thomas, C., & Timmons-Mitchell, J. (1998). Multisystemic Therapy, Blueprints for violence prevention. In: Book Six, *Blueprints for Violence prevention series* (D.S. Elliott, Series editor), CO: Center for the Study and prevention of violence, Institute of Behavioral Science, University of Colorado.

Baart, A. (2006). *Een theorie van de presentie*. : Den Haag: Lemma BV.

Braam, H., Mak J., & Tan, S. (2007). *Moeders in detentie en de omgang met hun kinderen*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Bouverne-De Bie, M., Vettenburg, N., Vanthuyne, T., Snacken, S., Tubex, H., Goethals, J., & Van Camp, T. (2003). *Ontwikkeling van relevante beleidsindicatoren inzake de kwaliteit en de effectiviteit van hulp- en dienstverlening aan gedetineerden in de Vlaamse gevangenissen*. Gevonden 20 maart 2009 op: <http://wvg.vlaanderen.be/welzijnjustitie/gedetineerden/wetondfase1.doc>

Explosieve sfeer in Helmond door criminele Marokkanen. (2000). Eindhovens Dagblad, 88 (36).

Harder, T., Knorth, E.J., & Zandberg, T. (2006). *Residentiële jeugdzorg in beeld. Een overzichtsstudie naar de doelgroep, werkwijzen en uitkomsten*. Amsterdam: SWP.

Hermans, J. (2004). Van behandelplan naar opvoedingsarrangement, in: Aalsvoort, D. van der (red), *Één kind, één pan bij jonge risicokinderen*, Leuven: Acco.

Jeugddetentie, nazorg en reclasseringstoezicht, casus R. Inspectierapport, 2007. Den Haag: Ministerie van Justitie.

Klein, P. van der (2004). *Allochtone Jongeren In Detentie*. Voortgangsrapportage, versie 2. 's-Hertogenbosch: K2, Brabants Kenniscentrum Jeugd.

Loeber, R., Slot, N.W., Laan, P.H. van der, & Hoeve, M. (2008). *Tomorrow's Criminals. The development of Child delinquency and effective interventions*. : Farnham/Burlingham: Ashgate Publishing Company.

Marsman, G., Dirckx, G. (2009). *Interne notitie Allochtone Jongeren In Detentie*.

Rossi, P.H., Lipsey, M.W., & Freeman, H.E. (2004). *Evaluation. A systematic approach (7th edition)*, Thousand Oaks: Sage Publications.

Spanjaard, H. (2003). *De Vertrektraining. Intensief ambulante hulp gericht op competentievergroting en netwerkversterking*. Utrecht: NIZW/Collegio.

TK 31215, nr. 1 (2007-2008). *Detentie, behandeling en nazorg criminale jeugdigen*. Brief van de Algemene Rekenkamer. Den Haag: Sdu Uitgevers.

Vlaardingerbroek, P. (2008). *Hoe verhoudt de PIJ zich tot de OTS en Bureaus Jeugdzorg?* Presentatie op de studiedag De PIJ voorbij, Zeist.

Wartna, B.S.J. (2009). *In de oude fout. Over het meten van recidive en het vaststellen van het succes van strafrechtelijke interventies*. : Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.

Wartna, B.S.J., & Tollenaar, N. (2006-5a). *Recidive 1997 - 2003. WODC Recidivestudies 2006-5a*. Den Haag: WODC.

Wartna, B.S.J., Blom, M., & Tollenaar, N. (2008). *De WODC-Recidivemonitor, 3^e herziene versie*. Den Haag: Justitie/WODC.

Yperen, T. van, & Veerman, J.W. (red) (2008). *Handboek voor praktijkgestuurd effectonderzoek in de jeugdzorg*. Delft: Eburon.

Yperen, T. van, Zwikker, M., Molleman, G., Bouwens, J., & Beckers, M. (2007). *Erkenningscommissie (niet-justitiële) jeugdinterventies. Werkwijze en Criteria*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

www.nji.nl / www.jeugdinterventies.nl

www.wodc.nl

Bijlage A – Brief bij eerste ontmoeting (fictief)

PI Nieuw Vosseveld
t.a.v. [adres]

Helmond, 08 januari 2009

Hallo [naam],

Ik ben [naam van de begeleider] en werk voor BJ Brabant te Helmond, als medewerker Detentie/Ondersteuningstrajecten.

Nu heb ik voor vrijdag 16 januari 2008 een afspraak gemaakt om jou te komen bezoeken. Hiervoor heb ik al een afspraak gemaakt met de BSD van Nieuw Vosseveld.

Tijd: 10.30 - 11.30 uur

Indien deze afspraak niet kan doorgaan, wil jij mij dit dan tijdig laten weten op de onderstaande telefoonnummers.

Ook voor overige vragen kun jij mij altijd bellen!!

Met vriendelijke groet,

[naam van de begeleider]
Detentie/Ondersteuningstrajecten

BJ Brabant
Molenstraat138
5701 KK Helmond
□ 0492 - 52 12 17
□ 06 - 517 42 455
□ l.baladien@bjbrabant.nl

Bijlage: folder AJID

Bijlage B – folder Allochtone Jongeren In Detentie

EEN NIEUWE START

Je zit al een tijdje vast. Maar er komt een moment dat je vrijkomt. Dan sta je ineens op straat. Zonder werk, zonder opleiding, zonder geld. En voor je 't weet gaat het weer mis.

Maar het kan ook anders. Wij kunnen je daarbij helpen. Niet pas als je vrijkomt. Nee, we beginnen nu al. Samen gaan we werken aan jouw toekomst.

VOOR WIE:

Voor allochtone en autochtone jongeren van 18 tot 25 jaar die:

- in detentie zijn.
- wonen in de gemeente Helmond
- legaal in Nederland zijn.

WAT:

Met dit project willen we je helpen om een nieuwe start te maken. Niet door je de les te lezen, maar door het samen te doen. Dit project is niet van Justitie, deelname is vrijwillig.

We kunnen je helpen bij:

- het oplossen van problemen.
- het zoeken van woonruimte.
- het vinden van werk of een opleiding.
- het vinden van een vrijetijdsbesteding.
- het maken van sociale contacten.
- het regelen van geldzaken of schuldsanering.

WAAR:

De eerste contacten worden gelegd als je nog in detentie zit. Later vinden er gesprekken plaats bij jou thuis of op kantoor.

DOOR WIE:

Onze detentiemedewerker begrijpt wat er in jouw cultuur, in jouw gemeenschap leeft. Het is belangrijk dat jouw familie je steunt, nu én straks. Daarom zal hij ook gaan praten met jouw familie. Maar alleen als jij dat wilt natuurlijk.

A
J
I
D

A J I D

HOE LANG:

In de periode dat je vastzit, krijg je regelmatig bezoek van een detentiewerker. Hij werkt bij BJ Brabant. Samen met hem maak je een plan voor de toekomst. We gaan uit van wat jij zelf wilt. Als je weer vrij komt, krijg je nog een jaar lang begeleiding van hem. Je staat er dus niet alleen voor.

BEREIKBAARHEID:

Onze detentiewerker is bereikbaar op kantoor in Helmond. Telefoon: 0492 - 521217

NA AFLOOP:

Na afloop ben je in staat om de draad weer op te pakken. Op een positieve manier. Natuurlijk kun je ook in de toekomst altijd bij ons terecht. Met vragen... of gewoon om 's bij te praten.

KOSTEN:

Gratis.

AANMELDING:

Dit project is niet van justitie. Deelname is dus vrijwillig. Je kunt jezelf aanmelden. Aanmelden kan ook via jouw reclasseringsmedewerker, of via familie/vrienden.

RECHTEN:

Dit project is onderdeel van BJ Brabant.

Bij ons heb je het recht:

- om vragen te stellen
- om je mening te geven
- om een klacht in te dienen
- op bescherming van je privacy
- op inzage in je dossier

En zijn aparte folders over de rechten van cliënten. Vraag ernaar.

MEER WETEN:

Vraag om een afspraak voor een kennismakingsgesprek of kijk op www.bjbrabant.nl

Bijlage C – Intake formulier (fictief)

Gegevens Cliënt	Intake: 12 september 2008
Achternaam	: Chantouf
Naam	: Abdel
Roepnaam	: Abdel
Adres	: Beelstraat 117
Postcode	: 5701 KK
Woonplaats	: Helmond
Geboorte-datum	: 12-10-1984
Geboorte-plaats	: Marokko
Nationaliteit	: Nederlandse Geslacht: Man
Telefoonnummer	: Mobiel : 06-45212451
Geboorteland ouders	: Marokko
Datum in detentie	: 12 augustus 2008
Datum uit detentie	: 12 april 2009
Detentieplaats	: PI Vosseveld
Sinds	: 1 september 2008
Adres	: Lunnetenlaan 501
Postcode	: 5231 NT
Woonplaats	: Vught
Begeleiding detentie	: ITB Karl Kuijpers
Vooraf gezeten in	: PI Oosterhoek Grave
Opleidingsniveau	: VMBO geen diploma
Arbeidspositie	: redelijk goed
Verslaving	: gokverslaafd
Aangemeld door	: Hassan Kocuk (Client in detentie)
1e contact MDT	: 12 september 2008
Bijzonderheden	:

Bijlage D – Wensen en Behoeften

Wensen

bijvoorbeeld

Waar zie ik mezelf als ik uit deze PI kom

Hoe ziet mijn toekomst eruit

Hoe wil ik dat mijn toekomst uitkomt te zien

- Mijn toekomst, daar heb ik nog niet echt over nagedacht, misschien zou dat toch wel eens moeten doen.
- Mijn toekomst is huisje, boompje en beestje
- Ik wil graag trouwen en kinderen hebben
- Ik wil graag werken, maar omdat ik geen diploma heb, denk ik toch als eerste om een opleiding te doen
- Ik wil graag weer terug naar Helmond
- Misschien zou ik met mijn oude vrienden moeten breken

Behoeften

Bijvoorbeeld

Wat heb ik nodig om niet meer in recidive te geraken

Wat moet er geregeld worden

Wie kan mij daarin helpen

- Nieuwe vrienden
- Beter contact hebben met mijn ouders
- Ik wil graag naar school maar ik weet niet precies wat ik wil worden
- In de toekomst wil ik ook graag zelfstandig wonen

Wat kan ik voor jou betekenen?

Wil graag dat jij contact opneemt met mijn ouders, want zij zijn nog steeds boos op mij

Kun jij ook mijn schuldeiser op de hoogte stellen van mijn detentie

Ik weet niet wat voor richting ik op moet voor een opleiding, misschien kun jij daar ook in helpen

Waar moet ik rekening mee houden?

Ik heb astma, dus kan niet op plaatsen werken waar teveel stof is

Wat wil je dat ik voor jou ga regelen?

Schuldeisers bellen en vragen of ze een stop kunnen zetten op mijn schulden

Met de ITB (individuele trajectbegeleider) in de gevangenis contact opnemen en samen met hem een traject bespreken.

Ik heb 8 doelen geformuleerd, dit zijn in principe de standaard doelen waar een persoon mee te maken krijgt in zijn hele levensloop. Zijn hier enkele punten waar je tegen aanloopt en graag veranderingen in wilt brengen, zodat ik hiermee ook rekening kan houden.

Doelen

1. Gezin/familie	X	
2. Gezondheid/uiterlijke verzorging		
3. Sociale contacten		X
4. Vrije tijd		X
5. Woonsituatie	X	
6. Werk & opleiding		X
7. Seksualiteit en intimiteit		
8. Omgaan met Autoriteiten en Instanties		

Bijlage E – Curriculum Vitae (fictief)

Curriculum Vitae

Naam	Abdel
Achternaam	Chantouf
Adres	Beelstraat 117
Postcode	5701 KK
Woonplaats	Helmond
Geboortedatum	11-01-1984
Geboorteplaats	Helmond
Burgerlijke staat	Ongehuwd
Telefoonnummer	06-12323988

Opleidingen

1996- 1999	St Joris EAO te Helmond geen diploma
Vakkenpakket	Nederlands, Engels, wiskunde, aardrijkskunde, geschiedenis, informatica, administratie en economie
2000- 2003	KMBO te Helmond geen diploma
Vakkenpakket	Nederlands, Engels, wiskunde, detailhandel, administratie
2004 - 2005	Sociale Hygiene geen diploma

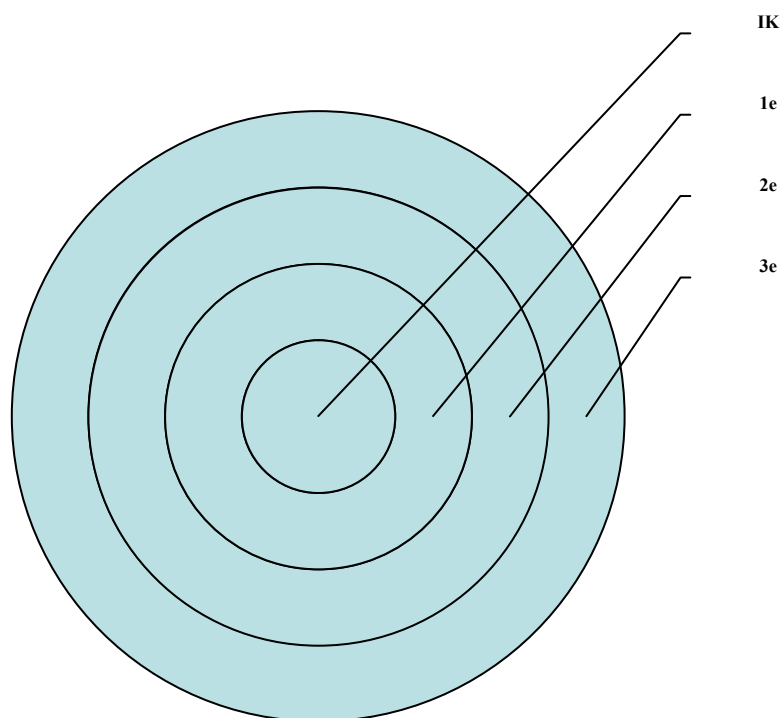
Werkervaring

Aug 2005 - aug 2008	Daihatsu Helmond te Helmond (stage)
Functie	Automonteur
Werkzaamheden	kleine reparaties aan auto's

Jun 2005 - Aug 2005	Euromaster te Helmond (stage)
Functie	Monteur
Werkzaamheden	Banden monteren cq vernieuwen
Dec 2003 -Maa 2004	Stichting Arbeids Plaatsen te Helmond
Functie	Machine-operator
Werkzaamheden	Het bedienen van machines/magazijn beheren
Feb 2003 - Jun 2003	Shoarma Grillroom Pharao te Helmond
Functie	Chauffeur
Werkzaamheden	Bezorgen van maaltijden
Sept 1997- Jan 2003	Diverse Uitzendwerkzaamheden (Tence + Capac InHouse
Functie	Machineoperator / heftruckchauffeur / magazijnmedwerker
Werkzaamheden	Het bedienen van machines/magazijn beheren/ order pikken
Apr 1997- Okt 1997	Thuiswerkcentrale Brabant
Functie	Krantenbezorger
Werkzaamheden	Het bezorgen van een landelijk dagblad
Algemeen	
Hobby	Voetballen Knutselen aan auto's
Vrije tijdsbesteding	Vrienden/familiebezoeken Fitness Film kijken
Eigenschappen	Sociaal, leergierig, doorzetter, flexibel, attent

Bijlage F - Netwerkanalyse

Netwerkanalyse (vrienden, familie & kennissen) (fictief)

- 1e Vader, Moeder, Broer en Zusje
- 2e Schoonzus, oom Kemal, Tante Hasna, Oma, Faisal (vriend), Mustafa (vriend)
- 3e Kayleigh (ex vriendin), werkgever bij Opel, buurman, Opa, Gert (vriend)

Druk uit hoe goed je contact hebt met ze hebt:

+ = *goed*, ++ = *zeer goed*, +/- *redelijk*, - *slecht*, -- *zeer slecht*

Vader	+/-	Schoonzus	+	Faisal	++	Opa	-
Moeder	+	Oom Kemal	+/-	Mustafa	+	Buurman	+
Broer	+	Tante Hasna	+/-	Kayleigh	-	Gert	+(kleine plus)
Zusje	+	Oma	+	Werkgever	+/-		

Bijlage G – Overzicht afspraken (fictief)

Checklist MDT

Naam :
Adres :
PC + WP : *Helmond*
Tel/mob :
Einddatum detentie : *12 april 2009*

Kennismaking cliënt X 12 september 2008
● 1e bezoek X 12 september 2008
● 2e bezoek x 17 oktober 2008
● 3e bezoek x 15 november 2008
● 4e bezoek X 11 december 2008
● 5e bezoek 0 .....
● 6e bezoek 0 .....

Kennismaking thuisfront
● 1^e bezoek X 15 december 2008
● 2^e bezoek 0 .....
● 3^e bezoek 0 .....
● 4^e bezoek 0 .....
● 5^e bezoek 0 .....
● 6^e bezoek 0 .....

- **Uitleg project** - Cliënt X
- - Thuisfront X Zusje van [naam]
heeft als tolk opgetreden
- **Intake cliënt** X
- **Inschrijfformulier woningbouw** X Ouders hebben inschrijfgeld
betaald
- **Inschrijf formulieren CWI (2e bezoek)**
  - persoonsgegevens 0
  - inschrijving werk 0
  - voorbereiding 0
  - kansmeter 0
- **Afspraak CWI** 0
- **Afspraak bijstandconsulent** 0
- **Inschrijfformulier Sociale Dienst** 0
- **Checklist Sociale Dienst** 0

Bijlage H – Presentatie 23 januari 2009

**Project Allochtone Jongeren
in Detentie (AJID)**

d.d. 26-01-09

Resocialisatie langdurig gedetineerde
Helmondse jongeren

jeugd beweegt ons...

10-5-2009

Doel/doelgroep/aanpak

- Resocialisatie Langdurig gedetineerde (allochtone) jongeren 18-25
- Begeleiding jongeren **tijdens en na** detentieperiode
- Concrete hulp bij schuldsanering, werk, huisvesting e.d.
- Nauwe afstemming op netwerk van jongere

jeugd beweegt ons...

10-5-2009

jeugd beweegt ons...

Beschrijving Methodiek

- Afronding onderzoek Verwey-Jonker april 2009
- Doorkijk succesfactoren
  - Vertrouwensrelatie al tijdens detentie
  - Project is geen onderdeel van justitie
  - Vrijwillige deelname, outreachende aanpak en lage drempel
  - Materiële hulpverlening (werk/wonen/geld)
  - Samenwerking (informele) netwerk van de jongere (afstemming straathoekwerk)
  - Mond op mond reclame

23-6-2009 3

jeugd beweegt ons...

Resultaten

- Vanaf 2002 tot 01-01-09 zijn 69 jongeren begeleid
  - 55% heeft werk of school
  - 7% toeleidingstraject naar arbeid
  - 10% (intramurale) GGZ zorg
  - 10% geen contact meer met project
  - 6% geëmigreerd
  - 9% gerecidiveerd
  - 3% voortraject in detentie

14-5-2010 4

Shouf Kedemk: Kijk vooruit !!

- Experimenteel programma
- Ex-AJID jongeren worden ingezet voor straathoekwerk/straatcoach
- Terugdringen polarisatie/radicalisering
- Vermindering overlast

Colofon

Opdrachtgever	Bijzonder Jeugdwerk Brabant
Financier	Provincie Noord Brabant
Auteurs:	Drs. H. Jonkman, dr. M. Vandenbroucke
Omslag	Grafital, Valkenswaard
Uitgave	Verwey-Jonker Instituut Kromme Nieuwegracht 6 3512 HG Utrecht telefoon 030-2300799 telefax 030-2300683 e-mail secr@verwey-jonker.nl website www.verwey-jonker.nl

De publicatie

De publicatie kan gedownload en/of besteld worden via onze website:
<http://www.verwey-jonker.nl>.

Behalve via deze site kunt u producten bestellen door te mailen naar verwey-jonker@adrepak.nl of faxen naar (070) 359 07 01, onder vermelding van de titel van de publicatie, uw naam, factuuradres en afleveradres.

ISBN 978-90-5830-322-6

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2009

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut. Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute. Partial reproduction is allowed, on condition that the source is mentioned.